

PAPER DETAILS

TITLE: MEHDI CHAREF'IN BEUR ROMANI LE THÉ AU HAREM D'ARCHI AHMED'DE GÖÇ VE

UYUM: ÇATISMA VE KÜLTÜR(SÜZ)LESME YÖNTEMBİLİMİ OKUMASI

AUTHORS: Ali Tilbe, Yusuf Topaloglu

PAGES: 577-620

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4372207>

Gönderim Tarihi: 16.11.2024

Kabul Tarihi: 10.12.2024

MEHDİ CHAREF'İN BEUR ROMANI *LE THÉ AU HAREM D'ARCHI AHMED*'DE GÖÇ VE UYUM: ÇATIŞMA VE KÜLTÜR(SÜZ)LEŞME YÖNTEMBİLİMİ OKUMASI

Migration and Integration in Mehdi Charef's Beur Novel *Le Thé Au Harem D'Archi Ahmed*: A Reading of the Methodology of Conflict and Acculturation

Ali TİLBE

Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa,
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi,
Yabancı Diller Bölümü, Fransız Dili Anabilim Dalı
ali.tilbe@iuc.edu.tr / alitilbe@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-4634-8822

Yusuf TOPALOĞLU

Doç. Dr. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa,
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi,
Yabancı Diller Bölümü, Fransız Dili Anabilim Dalı
yusuf.topaloglu@iuc.edu.tr / yusuftopaloglu84@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-2832-6902

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Mehdi Charef'in Le Thé au Harem d'Archi Ahmed adlı romanı, Beur yazınının önemli bir yapıtı olarak, Cezayir kökenli göçer gençlerin kimlik arayışlarını, ayrımcılığı ve iki kültür arasında sıkışmışlıklarını ele alır. Göç olgusunun toplumsal ve bireysel etkileri, çatışma ve kültür(süz)leşme yaklaşımıyla incelenir. Romanda, Fransa'daki göçerlerin yaşam savaşı, dil, iyelik ve ekinsel çatışma izlekleri çözülür. Anlatı, göçer gençlerin zorlu yaşam koşullarını ve kimlik bunalımlarını gerçekçi bir yaklaşımla betimleyerek, bireysel öyküler üzerinden evrensel sorunlara ışık tutar. Roman, bu bağlamda göçerlerin yaşadığı zorlukların yanı sıra, kendi ekinsel kalıtlarını koruma çabalarını da gözler önüne serer.

Anahtar sözcükler: Göç ve Kültür(süz)leşme, Kimlik Arayışı, Beur Yazını ve Verlan Dili, Ekinsel Çatışma

Abstract

Mehdi Charef's Le Thé au Harem d'Archi Ahmed, an important work of Beur literature, deals with the search for identity, discrimination, and being caught between two cultures of young immigrants of Algerian origin. It examines the social and individual effects of the migration phenomenon through conflict and acculturation. The novel emphasizes the struggle of immigrants in France and the themes of language, belonging, and cultural conflict. The narrative realistically depicts immigrant youth's difficult living conditions and identity crises and sheds light on universal problems through individual stories. In this context, the novel reveals the difficulties immigrants face and their efforts to preserve their cultural heritage.

Keywords: Migration and (deculturization), Search for Identity, Beur Literature and Verlan Language, Cultivational Conflict

1. GİRİŞ: KURAMSAL VE YÖNTEMSEL ÇERÇEVE

Beur Yazını, 1950 ile 1960'lı yıllarda Fransa'nın iş gücü ihtiyacını karşılamak için çağrıda bulunduğu, *işçi göçü* ya da *Mağrip göçü* olarak anılan dönemde, Cezayir, Fas ve Tunus gibi Afrika'nın Kuzey ülkelerinden, özellikle Paris, Lyon ve Marsilya gibi büyük kentlere ekonomik nedenlerle göç eden ailelerin Fransa'da doğup büyüyen ve deneyimlerini öyküleyen çocuklarının, yazar kimliğiyle oluşturduğu kimlik, iyelik, ayrımcılık ve uyum gibi konuları ele alan yazın evrenine verilen addır. *Beur* terimi de Fransa'da doğan Kuzey Afrikalıların 1980'li ve 1990'lı yıllarda kendilerini tanımlamak için kullandıkları bir sözcüktür. *Beur* yazını, yazarların yaşamlarının ve deneyimlerinin birçok yönünü ele alır. Göçer ailelerin zorlukları, iki kültür arasında bocalayan gençlerin kimlik arayışları, toplumsal dışlanma ve ayrımcılık gibi konular yazınsal yapıtlarda sıklıkla işlenir. Bu yazınsal alan, Kuzey Afrika kökenli yazarların Fransa'da ve dünya genelinde tanınmasına ve ekinsel çeşitlilik konusunun yazın alanında da işlenmesine katkıda bulunur.

Mağrip göçü, Fransa'nın bugün de karşı karşıya kaldığı göçerlik sorunlarına örnek olarak gösterilmektedir. Bu göç dalgasının, Fransa'nın etnik, ekinsel ve toplumsal yapısını köklü bir biçimde değiştirdiği ve günümüzde de hala çeşitli bağlamlarda duyumsanan bir etkiye iye olduğu söylenebilir.

Doğal olarak, *Beur* yazını, göç olgusu temelinde gelişen ve göç yazını içinde ele alınabilecek bir alan olarak değerlendirilmektedir. Bu durumda, inceleme konusunun daha iyi anlaşılabilmesi ereğiyle göç kavramını kısaca açıklamakta yarar görüyoruz. Bir yerden bir yere yerleşim amaçlı ya da uzun süreli taşınma anlamına gelen ve çok eski geçmişine karşın, önemi her geçen gün daha çok artarak evrensel bir olguya dönüşen göç kavramı, en genel anlamıyla yaşanılan yeri, yönetsel bir sınırın dışına doğru değiştiren, çıkış ve varış ülkelerini etkileyen kişiselden toplumsala uzanan çok boyutlu bir eylemdir. Göç, neredeyse tüm toplumsal kesimlerin ve bilimsel alanların üzerinde konuştuğu, araştırmalar yaptığı, siyaset ürettiği, sıklıkla haberi yapılan, göçerlerin olduğu kadar göç edilen ülke toplumlarının da odağında olan ve özellikle de toplumsal, tinsel, artırımsal, yazınsal, dilsel ve ekinsel süreçlerin incelenmesine önemli bir bilimsel etkinlik değeri katan bir olgudur (Bosnalı & Topaloğlu & Dikmen & Atalay, 2019, s. 111; Sirkeci & Göktuna Yaylacı, 2019, s. 16; Tilbe, 2021, s. 13; Kan & Kanmaz, 2022). Kuşkusuz, bu süreçlerin en önemlilerinden biri, bizim araştırma bütüncesi ve alanını oluşturan toplumun bir anlatımı olan yazın alanıdır.

Görüldüğü gibi, göç olgusu ile yazın arasında sıkı bir bağ bulunmakta ve geçmişten günümüze kadar her iki alan da birbirini etkileyerek birbirlerinden yararlanmaktadır. Göç ile yazın ilişkisi, toplumsal bir olgu olan göçün yazında izleksel anlamda yer alması ve günümüzde göç(er) yapıtlarının çoğalmasıyla daha çok önemsenmektedir. Bu ilişkiler örgüsüne karşın, çok eski dönemlerden beri göç yapıtlarının incelenmesinde bir yaklaşım ve yöntem bilim sorununun var olduğu açıktır. Bu göç yapıtların türsel olarak sınıflandırılması, yeni yöntem ve yaklaşımlar geliştirilerek incelenmesi, karmaşık, yönlü ve devingen bir yapısı bulunan göç olgusunu, düşünsel yaratılar aracılığıyla daha iyi anlamayı ve açıklamayı sağlayabilecektir. Genel olarak göç *öncesi*, *göç sırası*, *göç sonrası* anlatı kişilerinin yaşamöykülerini öyküleyen ve kökleşik bir yapısal görünümü bulunan göç yapıtları, bu üç sürecin herhangi birisi, ikisi ya da bütüncül olarak hepsi üzerine kurgulanabilir (Tilbe, 2021, s. 25). Böylelikle söz konusu yapıtın kurgusal yapısında, her göç süreci ayrıntılı incelenebilecek, anlaşılabilir ve açıklanabilecektir (Tilbe & Tilbe, 2019, s. 119; Tilbe, 2021, s. 27).

Bu bağlamda göç, üç süreçten oluşan (*öncesi-sırası-sonrası*) göç devinimini, toplumsal ve bireysel göçleri, bunların zaman ve uzamda farklılaşmasını ve göç düzenekleri ile süreçlerini ve etkilerini anlamak ve açıklayabilmek için sayıca çok fazla olan göç kuramları ve yaklaşımları bulunmaktadır (Sirkeci & Göktuna Yaylacı, 2019, s. 16; Tilbe & Tilbe, 2019, s. 119). Bu kuramlardan en güncel ve en kapsamlı olanlardan biri, karmaşık ve çok boyutlu bir olgu olan göçü, bilimler arası bir bakış açısıyla çözümlemeyi hedefleyen ve karma bir yöntem olan *Çatışma ve Kültür(süz)leşme Yaklaşımı*'dır (Tilbe ve Sirkeci, 2015, s. 1).

Bu yaklaşım, göçün olumlu olumsuz bütün niteliklerini ve boyutlarını içine alan karma bir nitelik göstermektedir. Söz konusu yaklaşımda kişilerin ya da toplulukların göç etmeleri, yaşadıkları ülkedeki yerleşim yerlerinde ya da yakınlarında karşı karşıya kaldıkları çatışmaların yarattığı güven(lik)sizlik algısına (Sirkeci, 2009, Cohen ve Sirkeci, 2011, Sirkeci ve Cohen, 2016) ve Sirkeci'nin 4S modeli olan *Beşerî, Toplumsal, Mali ve Fiziksel Sermaye* (Sirkeci, 2018 ve Sirkeci vd. 2019) ile belirttiği mikro-mezo-makro düzeylerde ve çevresel koşullara dayanmaktadır (Sirkeci & Göktuna Yaylacı, 2019, s. 26). Bu karma yaklaşımın çıkış noktası, Sirkeci ve Cohen tarafından geliştirilen ve göçü insani güvensizlik ve tehdit algısı sonucunda gerçekleşen bir olgu olarak niteleyen çatışma ve göç kültürü yaklaşımıdır. Şekil 1'de de görüleceği üzere, kendilerini güvensizlik içinde duymayan göçerler, kişisel (mikro), ailesel (mezo) ya da kitlesel

(makro) düzeyde göreceli bir insani güvenlik ve iş birliği umuduyla ulusiçi veya ulusötesine doğru göç ederler.

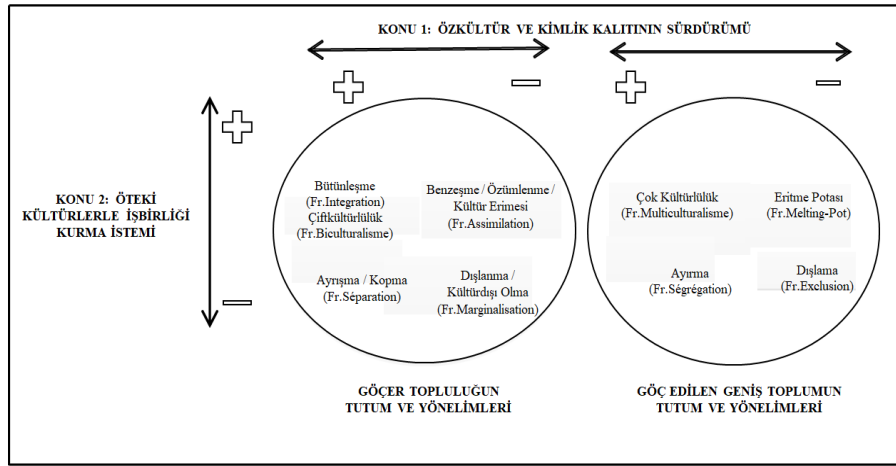

Şekil 1. İnsani güvenlik ve çatışma eksenleri (Sirkeci, 2009, s. 7 & Sirkeci, 2012, s. 357 & Sirkeci ve ark, 2019, s. 208, Tilbe, 2021, s. 17)

Göç süreci, göç öncesindeki toplumsal dengenin bozulmasına bağlı olarak, insanların yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini bölüşme biçimlerinin ve bu devinimlerden doğan ilişkilerde, ekinsel, dinsel, dilsel, siyasal, uygulamabilimsel, çevresel alanlar ile kişiler, aileler ya da toplu(m)(luk)lar arasındaki çekişmeler, şiddete dayanan olaylar gibi toplumsal olarak ortak soy bağlılıkları bulunan topluluklar ya da siyasal kümeler arasındaki silahlı çatışmalar, iç savaşlar ya da ülkeler arasındaki çekişmeler, savaşlar ve doğal yıkımlar yüzünden istemli ya da istemsiz bir biçimde insan belleğindeki güvenlik algısının değişimi ile başlayabilmektedir (Tilbe & Tilbe, 2019, s. 120; Sirkeci & Göktuna Yaylacı, 2019, s. 26; Tilbe, 2021, s. 24-28; Genç, 2021).

Afrika ve Avrupa'daki göçer örneklerinde görüldüğü gibi ulaşılan yeni uzamda beklenen iş birliği, kültürleşme, bütünleşme ve uyumun gerçekleşmemesi sonucunda göç süreci çatışma, etnik ve ekinsel haklar ve eşitsizliklerle dikkati çeken ancak ekonomik eşitsizliğin düzenli bir biçimde sürmesi de ekonomik ve tinsel insani güvensizlik ortamlarına neden olmaktadır (Sirkeci & Göktuna Yaylacı, 2019, s. 26-27; Tilbe & Tilbe, 2019, s. 120; Aksoy, 2019; Tilbe & Tilbe, 2023; Yiğittürk Ekiyor, 2021). Böylelikle, yukarıda sunduğumuz Sirkeci'nin insani güvenlik ve çatışma eksenleri çizelgesinden anlaşılacağı üzere, göç öncesi başlayan ve birbirini izleyen şiddet ve çatışma sorunları, insanları kendi ülkelerini tek etmelerine yol açtığı gibi, göç sırasında karşılaşılan güçlüklerle birlikte, göç sonrasında yaşanılacak coğrafyada da gerçek anlamda karmaşık ve zorlu yeni bir süreci başlatacaktır (Tilbe & Tilbe, 2019, s. 121; Civelek, 2016; Saygın & Hasta,

2018). Gerçekte bu süreçte, göçerlerin güvenli bir ortama yerleştirilip toplumsal yapıyla iş birliği olanaklarına kavuşması ve kültürleşmesi beklenen bir olgudur (Tilbe & Civelek, 2018, s. 78; Tilbe & Tilbe, 2023). Böylelikle göç sonrası süreç ile göç edilen yerdeki siyasal ve toplumsal tutum ve davranışlar, özellikle göçerlerin tinsel ve ekinel durumlarının kültür(süz)leşmeleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Berry, göçer kültür(süz)leşmesine ilişkin olarak, özkültür ve özkimlik kalıtının sürdürümü konusunda geniş toplum ile göçerlerin karşılıklı olarak birbirleriyle kurduğu ekinlerarası ilişki düzeylerini gösteren bütünleşme (fr. intégration) ya da çiftkültürlülük (fr. biculturalisme), benzeşme ya da ekin erimesi (fr. assimilation), ayrışma/kopma (fr. séparation) ve dışlanma/kültürdışı olma (fr. marginalisation) oluşan dört çeşit kültürleşme ulamı belirler (Bosnalı & Topaloğlu & Dikmen & Atalay, 2019, s. 114; Tilbe & Tilbe, 2019, s. 120). Buna koşut olarak göç edilen geniş toplum da tutum ve yönelimlerini de çok kültürlülük (fr. multiculturalisme), eritme potası (fr. melting-pot), ayrıma (fr. ségrégation) ve dışlama (fr. exclusion) gibi dört düzeyde inceler. Bu yaklaşım, hem göçerlerin göç ettikleri toplumla kurduğu ilişkiyi, hem de göç edilen toplumun göçerlere karşı tutumunu çözümlemeyi amaçlamaktadır (Tilbe, 2021, s. 24-27).

Şekil 2. Berry'nin Kültürleşme Ulamları (Berry, 2001, s. 618; 2005, s. 704, Tilbe, 2021, s. 20).

Bütün bu yaklaşımları çoğul bir bakış açısıyla ele alan bu çalışmada, bir yandan göç öncesi, sonrası ve sonrası süreçleri toplumbilimsel bakış açısıyla anlamak, bir yandan da yapısal ve öykülemibilimsel bir yaklaşımla yapıya dönük bir inceleme erek edilmektedir. Bu bağlamda, bu göç yapıtı

incelemesinde Tilbe'nin (2019) göç yapıtlarının incelenmesine ilişkin yapısal, öykülemibilimsel, izleksel, toplumbilimsel ve ekinsel yaklaşımları bir araya getirerek *çatışma ve kültür(süz)leşme* adını verdiği karma yaklaşım kullanılacaktır. Bununla birlikte, göç yapıtlarının çözümlenmesi ereğiyle Lucien Goldmann'ın görüngübilimsel anlama ve açıklama düzeylerinden oluşan iki aşamalı bir çözümleme yöntemini benimseyen ve 2015 yılından beri geliştirmeyi sürdürdüğü (2018, s. 80) Tilbe'nin *Göç Yazını Yöntembilim Çizgesi*'nide önerdiği inceleme yöntemini izleyeceğiz.

Tablo 1. Göç Yazını Yöntembilim Çizgesi

Çatışma ve Kültür(süz)leşme Yaklaşımı Çizgesi	
Anlama Aşaması ↔ İçkin Çözümleme	Açıklama Aşaması ↔ Aşkın Çözümleme
↓	↓
Anlatının Yapısı → Bakış Açıları	Dönemsel Göç Devinimleri
↓	↔
Öyküleme Uygulamaları	Göç Kültürü
Anlatı Yerlemleri → Kişi-Süre-Uzam	Göç Sonrası Toplumsal Yapı
↓	↔
Temel İzlekler	Dünya Görüşü
Göç Öncesi Toplumsal Yapı	Görelî Güvenlik Uzamı
↓	↓
Görelî Güvensizlik Uzamı	Kültür(süz)leşme/Uyum
Çatışma ↔ Göç Devinimi	↓
↓	Göçün Çevrimselliği/Döngüsellliği
Mikro-Mezo-Makro Düzey	

Kaynak: (Tilbe ve Civelek, 2018, s. 80; Tilbe, 2021, s. 27)

Bu çizelgeden anlaşılacağı üzere, ilk aşama olan anlama düzeyi, yapısal bir yaklaşımla metne içkin bir biçimde uygulanır ve metinde yer alan anlatı yerlemleri ile anlatısal uygulamalar incelenip çatışma yaklaşımı bağlamında, göçer toplumsal yapı ve ilişkilerden oluşan yapının özü ve iç tutarlılığı çözümlenir. Öte yandan, metne aşkın olan açıklama aşamasında, metinde geçen göç olgusu/izleği, çatışma yaklaşımı temel alınarak, yapının içinde yer alan toplumsal, ekonomik ve siyasal dışsal ilişkileriyle güven(siz)lik bağlamında açıklanır. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi, çatışma ve şiddete dayanan nedenlerle göç etmeye karar veren göçerleri, göç edilen ve yerleşilen uzamda onları bekleyen karmaşık ve zorlu bir süreçle karşı karşıya kalacaklardır. Böylelikle bu süreçte, göçerlerin yerleştikleri yeni uzamda iş birliği, kültürleşme, bütünleşme ve uyumu gerçekleştirmeleri,

etnik ve ekinsel haklar ile ekonomik eşitliliğe iye olmaları beklenen olgulardır (Tilbe, 2015, s. 464-465; Tilbe, 2021, s. 27-28).

2. BEUR YAZINI VE VERLAN DİLİ

Beur Yazını, ilk olarak Magripli yazar Driss Chraïbi'nin *Les Boucs* (1955) adlı yapıtıyla anılsa da 1980 yılından başlamak üzere, Fransa'da Mağrip göçünden sonra Magripli genç yazarlar tarafından üretilen bu yeni yazınsal alan, 1983 yılında Charef tarafından kaleme alınan ve ticari alanda önemli bir başarı yakalayan *Le thé au Harem d'Archî Ahmed* adlı yapıtın yayınlanmasıyla ilk kez okurla tanışır. 1980'li yıllardan günümüze kadar gelen ve yazınsal bir akım olan, Fransa'da doğan ya da erken çocukluk döneminde Fransa'ya göç eden genç Mağrip kökenli Fransızları işaret etmek için, Fransızca *l'envers* sözcüğünün hece değişimi ile elde edilen ve kendisine özgü söyleyiş biçimi, vurgusu ve tonlaması olan *Verlan* dilinde Arap sözcüğünün hecelerinin yer değiştirilmesiyle elde edilen *Beur terimi*, ortaya çıktıktan sonra uzun yıllar süresince Fransa'da önemsenmemiştir.

Verlan dili de özellikle Beur yazını yazarlarının romanlarında sıklıkla ve genişçe yer bulan bu toplumsal uzama iye gençlerin yarattıkları bir iletişim aracı olarak öne çıkmaktadır. Örneğin, "femme" (kadın) sözcüğü "meuf"e dönüşürken, "Beur" sözcüğü de "arabe" sözcüğünün tersine çevrilerek oluşmuştur. Kimi sözcüklerde de "chaud" (sıcak) sözcüğü "dcha", "frigo" (buzdolabı) sözcüğü "gorf" gibi harfler atılabilir, Verlan, özellikle Fransa'da yörekentlerde (gecekondu) yaşayan göçer gençler tarafından yaratılmakta ve yenilenerek gelişimini sürdürerek günlük dilde ölçünlü Fransızcanın yapısını bozma duruma gelmektedir. Öyle ki Fransa'daki kimi senaryo yazarları, sanatçılar, yazarlar ve şarkıcılar bu *özel / gizli dilden* (fr. argot) türetilen sözcüklere sinema filmlerinde, roman ve öteki anlatı türlerinde ve bestelerinde yer vermekte, bu dil Fransız ekininin bir parçası olmaktadır.

Ancak 1983 yılında *Eşitlik ve Irkçılığa Karşı Yürüyüş* (fr. marche pour l'égalité et contre le racisme) eylemlerin ortaya koyduğu izlek ve iletileri okurla buluşturmasıyla önemi artar. Bu alanda özellikle Fransa'ya göç eden Magripli genç göçerler; ekinsel çatışma, kimlik arayışı, yabancılaşma, ötekileşme ve kendileri için yeni bir yurt olan Fransa'da bütünleşme ve uyum sürecinde karşılaştıkları sorunlar, acılar, yaşamsal zorluklar, dışlanmalar, yoksulluk, işsizlik, kaba güç, suçluluk, fuhuş, zor koşullardaki yaşam alanlarına ilişkin yapıtlar yayınlamaya başlarlar. Bu yapıtların anlatı kişileri, bir yandan Arap ekinine bağlı kökleşik aile yapısı içinde yetişmeleri, onlarda öze kinlerine karşı güçlü bir iyelik duygusu

oluştururken, öte yandan Fransız ekiniyle karşı karşıya kalmaları ve göreceli olarak onu benimsemelerinden ötürü de sürekli bir sorgulama içinde olan ve kimlik bunalımı yaşayan çoğunlukla Mağrip kökenli gençleri kapsar. Cezayir kökenli Beur yazarı Aïcha Benaïssa, *Né en France* adlı özyaşamöyküsünde yaşadığı bu kimlik bunalımını şöyle özetlemektedir: “Kişiliğimi ayırtırmayı ve her iki karşıt kişiliği de bir arada yaşamayı başardım: Hem Fransız hem de ailemin istediği Cezayirli kadını” (1990, s. 15; Dinar, Tilbe ve Güzel, 2023, s. 913). Ancak herkes yazar gibi uyum sürecini başarabilmiş midir? sorusuna, *Le thé au Harem d'Archi Ahmed* roman kişilerinin yaşamına bakıldığında olumlu yanıt verebilmek zordur kanımızca.

1983 ile 1990 yılları arasında özellikle *L'Harmattan*, *Le Seuil*, *Mercure de France* gibi tanınmış yayınevleri tarafından yayınlanan bu yapıtlar aracılığıyla bu yeni alan, yazın eleştirmenlerin ilgisini çeker ve bu yeni yazınsal alan *Beur Yazını* olarak adlandırılır. 1983 yılında *Mercure de France*, *Collection Folio* aracılığıyla yayınlanan Charef'in üçüncü kişi tarafından anlatılan *Le thé au Harem d'Archi Ahmed* yapıtı, yeni yazın akımı olan *Beur Yazını* ve 1980 yıllarında Paris yörekentlerine yerleşen Magripli göçerlerin yaşamını ilk defa betimlemeye başlar.

Sinemaya da uyarlanarak önemli bir başarı elde eden yapıtta, Cezayir göçerlerinin kaygılı, huzursuz, tedirgin oluşları ve kimlik arayışları, kalabalığın içinde yalnızlaşmış bir çocuğun kişiliğine odaklanıp yaşadığı kentleri, iki ekin, iki dil, iki yaşam, siyah-beyaz ten renkleri arasındaki çarpınışlarını ve bunları anlamlandırmaya çalışmasını betimler. *Beur Yazını* akımının gerçek doğuşu olan Charef'in bu ilk *Le thé au Harem d'Archi Ahmed* romanı, Magripli göçer gençlerle polis arasındaki çatışmaların birkaç gencin ölümüne ve neredeyse ölümcül bir çatışmaya yol açtığı *Eşitlik ve Irkçılığa Karşı Yürüyüş* hareketinin gerçekleştiği ve Fransa'da budunsal (fr. ethnique) gerilimlerin yüksek olduğu bir zamanda okuyucuyla tanışır.

Bu anlatı, 1983 yılında yayımlandıktan sonra *Beur Yazını* alanında bu ilk yapıttan ve Mağrip göçerlerin başı çektiği bu büyük yürüyüşten etkilenen Farida Belghoul, Nacer Kettane, Azouz Begag, Leïla Sebbar, Rachid Boudjedra, Tahar Ben Jelloun, Faïza Guène, Soraya Nini, Rachid Mimouni, Sabri Louatah, Samira Sedira gibi yeni yazarlar ortaya çıkar.

Beur yazınında, yazarların ele aldıkları başlıca izlekler şunlardır:

Kimlik arayışı ve bağlılık: Kendilerini arafta kalmış duyumsayan yazarlar, anlatılarında hem Kuzey Afrikalı hem de Fransız olarak kendilerini tanımlama arayışlarına odaklanmakta ve insanların yaşadığı kimlik

sorunlarını işlemektedirler. Romanlarda, ekinlerarası geçişlerin neden olduğu çift kimlikli olmanın getirdiği zorluklar, kimlik arayışı ve kargaşası, kimliğin sürekli bir biçimde yeniden tanımlanması gibi konulara yer verirler. *Beur* yazarları, iki ekin arasında büyümenin ve hangi topluma iye olmanın zor olduğunu konu alan romanlar üretirler. Romanlarda incelenen konular, kısaca gerçekte bir iyelik, yalnızlık ve kimlik arayışının öyküsüdür denilebilir.

Ekinsel çatışmalar: Kuzey Afrikalıların Fransa'da yaşadığı ekin çatışmaları da *Beur* yazınının önemli bir izleğidir. Bu yazarlar, kendi ekinlerinin Fransız ekiniyle çatıştığı durumları ele alarak, bu çatışmaların etkilerini ve sonuçlarını tartışır. Kuzey Afrika kökenli yazarlar, bir yandan ana dilleri Arapça ve Berberice ile Fransızca arasında bir denge kurmaya çalışırken, diğer yandan ekinsel farklılıklara odaklanarak, yazın aracılığıyla kendilerine bir özgürlük alanı yaratma çabasına girerler.

Dil: *Beur* yazarları hem Kuzey mağrip ülkeleri dillerini hem de Fransız dilini kullanarak, dilsel kimlik arayışlarına odaklanırlar. Bu yazarlar, kendi dil ve ekinlerini koruma arayışları ile Fransız dilini öğrenme ve kullanma arayışları arasındaki dengeyi ele alırlar. *Beur* yazarları, Fransızca'yı ana dilleri olan Arapça veya Berberice ile karşılaştıran ve Fransızca'yı kullanarak kendi kimliklerini ifade etmek için yeni bir dil yaratan insanların deneyimlerini öykülemeye girerler.

Göçmen deneyimi: Bu yazarlar, göçmenlerin karşılaştığı zorluklar, ayrımcılık ve önyargı gibi konuları işlerler. *Beur* yazarları, Kuzey Afrika'dan Fransa'ya göç eden insanların deneyimlerine odaklanırlar. Romanlarında, göçmenlik sürecindeki zorluklar, Fransa'da yaşayan göçmenlerin yerleşme sorunları, yabancılaşma, toplumun onamı, ekinsel iyelik, uyum sağlama çabaları ve ayrımcılık gibi izleklere yer verirler.

Irkçılık: *Beur* yazarları, ırkçılık ve ayrımcılık gibi toplumsal adaletsizlikleri ele alırlar. Yapıtlarında, Kuzey Afrikalıların Fransa'da uğradığı ayrımcılık, yabancı düşmanlığı, İslam karşıtlığı ve ırkçılıkla mücadele etme çabaları gibi konulara yer verirler.

Toplumsal değişim ve adaletsizlik: Yazarlar romanlarında sınıf farklılıkları, yoksulluk, işsizlik, eğitim fırsatlarına erişim eksikliği ve toplumsal eşitsizlik ve değişim gibi konuları da işlerler. Bu değişimler, Kuzey Afrika'daki toplumsal ve siyasal değişimlerden kaynaklanabilir, ancak aynı zamanda Fransa'da yaşayan göçmen toplumlarının da toplumsal değişimlerine odaklanabilir.

Fransa'nın yörekentlerinde yaşanan, görülen, duyulan, edinilenlerden sonra Mağrip göçerlerde beliren ve içinde yaşanan şartların tümünü kapsayan, tedirginliğe, huzursuzluğa ve korkuya yol açan ırkçılık ve yoksulluğun neden olduğu sorunlara ilişkin kaleme alınan Charef'in bu ilk romanı, Fransızların göçerlere karşı tutumlarını ve bunun sonucunda ortaya çıkan dışlanmışlığı ve yoksulluğu; Fransız ve Cezayirli göçer genç nüfus arasındaki anlayış eksikliğini eleştirerek bunu gözler önüne serer. *Le thé au Harem d'Archî Ahmed*, yalnızca Charef'in kariyerini başlatmakla kalmaz, aynı zamanda *Beur Yazını*'nı da başlatan ilk roman olarak raflardaki yerini alır. (Cello, 2011, s. 190; Hargreaves, 2014, s. 144-145; Reeck, 2014, s. 122; Tilbe & Topaloğlu, 2020, s. 5-6; Vitali, 2009, s. 174; Xavier, 2010, s. 330; Gökgöz, 2017). Begag, kendi yazınsal gelişimi üzerine şunları söyler:

Kişisel olarak şunu söylemeliyim ki, Charef'in Le thé au Harem d'Archî Ahmed'ini okumam, beni o kadar şaşırttı ki bir yapıt yazabileceğimden de emin oldum! Yapıtım! Bu şaşkınlığın etkisiyle kendi yaşamöyküm olan Le Gone du Chaaba'yı (1986) yazmaya başladım. Charef bir öncüydü, bir geçit açtı, yayınevlerine giden yolu erişilebilir duruma getirdi. Bu yapıt tarafından açılan çıkış yolu, tam bir özdeşleşme, bu romanın tümcelerindeki bir izdüşüm ile bende kendini gösterdi. Fransa'da göçmen bir çocuk olarak yaşamımda ilk kez bir yapıt, bana topluluk, köken ve toplumsal kimliği tanıma olanağı sunuyordu. Bu yazarın, kişiliğime bu kadar güçlü ve gizlice kök salmış şeyleri nasıl bu kadar doğru bir biçimde yazabildiğini merak ettim. Her sayfayı çevirdiğimde şaşkınlıkla güldüm. Bugün, zorlu mahallelerde tanıştığım Mağrip kökenli gençler arasında korumak istediğim işte bu açılan geçittir. Toplumsal tanınmanın ve anlatımların "özgürleşmelerini" harekete geçirmek için, bunun bilincinde olmak ve onu kullanabilmek gerekir. Yaklaşık on yıldan beri gittiğim sınıflarda, bu açılan geçidin niteliğini neredeyse her fırsatta doğrudan gözlemliyorum (Begag, 1999, s. 73-74).

Buradan da anlaşılacağı gibi, Beur yazını göç yazınında olduğu gibi temelde özyaşamöyküsel nitelikli öykülerle örüntülenen bir alandır. Bu anlatılarda genellikle kişisel, ailesel ya da kitlesel göç öyküleri, yaşama ilişkin temel izlekler çevresinde kurgulanır. *Le thé au Harem d'Archî Ahmed* romanı da bu anlatıların ortak yapısal niteliklerini taşıyan örnek bir anlatıdır.

Magripli göçerler Fransa'da genellikle büyük kentlerin yörekentlerinde yaşamakta ve yoksulluk, işsizlik ve ırkçılık yüzünden acı çekmektedirler. Kentlerde yaşayan Fransızların varlığını ve rahat bir yaşam sürmeleri Magripli göçerlerde düş kırıklığı yaratmaktadır. Roman kişilerinin davranışları, sözleri ve düşünceleri, göçerlerin umutsuzluğunu

yansıtır. Romanın arka kapağında yer alan “göç, sokakta yaşam, suç ve daha sonra hapisane” tümcesi, Magripli göçerlerin yazgısını özetler niteliktedir.

3. YAPITIN ÇÖZÜMLEMESİ

3.1. Anlama Aşaması: İçkin Çözümleme

3.1.1. Anlatının Yapısı

Roman, 1983 yılında Mercure de France Yayınevi tarafından Folio dizisinde yayımlanmıştır. Yazarın ilk romanı olan *Le thé au Harem d'Archî Ahmed*, numaralandırılmamış 20 bölüm ve 185 sayfadan oluşmaktadır.

Yanmetinsel olarak bakıldığında, romanın başlığı doğrudan matematik alanında kullanılan *Arşimed Önermesine (Le thé au Harem d'Archî Ahmed)* gönderme yaparak romanın içeriğine ilişkin önsel çağrışımlar yapmaktadır. Romanda öne sürülen varsayım, Magripli gençlerin Fransız toplumu içinde uyum sorunu yaşamaları ve dışlanmaları, olası bir çözüm umudu da görülmemesidir. Öte yandan *Harem* ve *çay* sözcükleri de romanın Doğu ekini çevresinde gelişen bir öykü anlattığına dair bir gönderme olarak değerlendirilebilir.

Romanın kapağında yer alan resimde iki yeniyetmenin bir duvara resim çizme anı betimlenmekte, doğrudan yörekentlerdeki göçer gençlerin siyasal ve toplumsal yerleşik düzene bir tür tepkisel özdeşavurumlarını yansıtmaktadır. Öte yandan yazar romanı annesi Mebarka'ya adamıştır: “okumayı bilme bile annem Mebarka için” (s. 7).

Romanda gelişen eylemler, genellikle tekil üçüncü kişi öyküleme uygulayımı ile dışöyküsel anlatıcı-yazar (Fr. narrateur-auteur extradiegétique) tarafından tanrısal bakış açısı (Fr. focalisation zéro) ile nesnel bir biçimde öykülenmektedir. Anlatının başkişisi olan Madjid ile arkadaşları Pat, 18 yaşındaki Farid ve Rustine'in çevresinde olup biten olaylar anlatılır.

Anlatının başlangıcında kötü kokulu kuytu bir zindanda eter koklayan Magripli gençler betimlenir. Bunlar, Afrika'nın Kuzey'inden Cezayir'den göç eden ailelerin yalnız ve mutsuz çocuklarıdır. Bir sığınak işlevi gören bu kapalı zindan, bu gençler için esenlikli ve özgürlük uzamıdır.

Romanda yazar, toplumsal ya da siyasal bir sorgulama yapmaktan öte, o uzamda yaşayan gençlerin uğradığı açık dışlanma ve ayrımcılığı, tinsel patlamaları kendi toplumsal yapıları içinde hiçbir ayrıntıyı atlamadan olanca yalınlığıyla sunmaktadır okura. Romanda baskın olan şiddet imgesi her yerdedir: aile içi şiddet, cinsel şiddet, artırımsal şiddet, ırkçı şiddet...

Nefret duygusunun ve umutsuzluğun kol gezdiği bu kokuşmuş uzamda, yazar okura sevgi, dostluk ve şefkat duygularının da yer aldığı bezemler sunmaktan geri kalmamaktadır.

Mehdi Charef kendi adına söz almaksızın, kimilerinin açgözlü ve kibirli kayıtsızlığı ile acımasızlığın doğurduğu nefreti romanda açıkça ortaya koymaktadır.

3.1.2. Dil ve Anlatım

Bir yapıtın yazarı için çok fazla anlam üreten, yapıtın özünü ve aynı zamanda yeni bir kimlik oluşturan, gerçekliğin yansıtabilmesini ve bu gerçekliğe egemen olunabilmesini sağlayan dil ile yazarın görüşlerini ve düşüncelerini dile getirmenin önemli araçlarından biri olan yazın, yazar için her açıdan değerli iki alandır. *Le thé au Harem d'Arché Ahmed*'de, Magripli göçerlerin özeğin ve yabancı ekin karşısındaki davranış ve tutumları, romanda kullanılan dil konusunda da benzer sonuçlar doğuracağını gösterir. Charef, yörekenkte yaşamını sürdüren Magripli genç göçerlerin deneyimlerinden edindikleri ekini, bilgiyi, tarihi, yaşama koşullarını dile getirmeyi ve toplumsal olarak kullandıkları ortak dili yapıtında işlemeyi amaçlayarak, bu genç göçerlerin duygu, düşünce ve görüşlerini okura daha iyi aktarmak ereğiyle kendilerine yabancı bir ülkede, birbirlerini anlamak ve anlaşabilmek için kullandıkları tek ortak dil, ölçünlü olmayan Fransızca ile dışa vurur. Böylelikle, bu erekle işleve konulan ölçünlü olmayan Fransızca, toplumsal yaşam, yörekenkte yaşanan acılar, işsizlik, dışlanmalar, kaba güç, suçluluk, fuhuş, kadına yönelik şiddet, yaşadıkları zor koşullar, yoksulluk, ırkçılık, sefalet, ailevi sorunlar, güzel duyu ve ekin sel etkinlik, kimlik arayışı ve göç gibi izleklerden söz edebilmelerini sağlayan bir araç biçimine dönüşür. Gerçekten yapıtta kullanılan dilin ölçünlü bir Fransızca olmadığı, yapıtta oldukça fazla günlük konuşmalara, söyleşilere, her yerde ve her zaman işleve konulmayan ya da kullanılmaması gereken çoklukla eğitimsiz kişilerin ağzından çıkan kaba söz ya da deyim olarak tanımlanan *özel / gizli dile* ilişkin sözcükler ve anlatımlardan anlaşılır. Anlatı kişilerinin duygu ve düşünceleri anlatmak ve günlük yaşamdaki iletişimlerini sağlamak için özellikle Magripli göçerlerin yarattığı *Verlain* dilini kullandıkları görülmektedir. Açıkçası bu *özel / gizli dil* kullanımı, Fransız toplumu ile yaşadıkları çatışma ortamında kendilerini daha güvende duyumsamalarının ve arayış içinde oldukları kimliklerini yeniden kurmalarının bir aracı niteliğindedir.

Romanda oldukça fazla sayıda *özel / gizli dil* ya da bu erekle kullanılan sözcükler görülmektedir: “Hayta (fr. apache), ayyaş (fr. bourré),

(hamile) şişmek (fr. bouffir), aptal (fr. bête), iş (fr. boulot), (insan teni) siyah (fr. bougnoule), oğlak (fr. bicot), gayret etmek (fr. bosser), bön / budala (fr. bébéte), düşmek (fr. beton), irikıyım (fr. baraquée), kavga / itişme (fr. bagarre), (sevgi sözcüğü) dişi geyik (fr. biche), kutlama (fr. biguine), sürtük (fr. cabossée), köpek (fr. clébard), (fr. chahuter), sıçmak / bok (fr. chier), but (fr. cuisse), çatlak (fr. craquer), kavga / dövüş (fr. cogne), amcık (fr. con), göt (fr. cul), taşşak (fr. couille), iğrenç (fr. dégueulasse), boğaz (fr. dalle), yutmak (fr. engouffrer), başından savmak (fr. esquiver), sövmek (fr. engueuler), sikmek (fr. foutre), vermek / sıvışmak (fr. filer), oğul (fr. fiston), polis (fr. flic), mangır (fr. fléché), kış / göt (fr. fesse), çene (fr. gueule), biber ve tuz (fr. grisonnant), velet / çocuk (fr. gosse), kafes (fr. grillagé), üzüntü (fr. grisaille), şikayet etmek (fr. gémettre) (gémit), herif (fr. gar), kalça (fr. hanche), ayyaş (fr. imbibe), küfür (fr. juron), siyah ırktan (fr. kebla), usanmış / bezgin (fr. las), bok / pislik / lanet (fr. merde), herif (fr. mec), velet ya da genç kız / bızdık (fr. môme), yeter (fr. marre), sır / giz (fr. mèche), vali (fr. missiou), mahalle piçleri (fr. marmaille), iptal etmek (fr. moucharder), hiç de değil (fr. macache), (insan teni) siyah (fr. négro), kanka (fr. pote), burun (fr. pif), anlamak (fr. piger), fışkıрма (fr. pissette), (sex) boşalma (fr. pipe), sürtük / zerzevat / fahişe / hayat kadını (fr. putain), çiş (fr. pipi), oda (fr. piaule), yatak (fr. plumard), sakın (fr. peinar), kayıp / uçmuş (fr. paumé), fahişe / piç (fr. pute), kişneme / havlama (fr. proutte), eğlenmeyi seven (fr. rigolard), küçük meblağ (fr. roupillon), pasaklı kız / kaltak / orospu (fr. salope), işemek (fr. uriner), birinden para talep etmek (fr. taper), kafa / surat (fr. tronche), fotoğraf aktarımı (fr. téléche), tıka basa (fr. tassé), iş yeri / hapis (fr. taule), kargaşa / telaş (fr. touille), şey / beceri / çare vs. (fr. truc), ırza geçme / tecavüz (fr. viol), müzik (fr. zizique)”.

Charef’in romanlarında oldukça fazla kullandığı bu sözcüklerin Fransız toplumu tarafından da bilindiği ve günlük yaşamlarında kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Bu kullanımın gerçekte ekinlerlerarası etkileşimi ve belli ölçüde de Magripli göçerlerin Fransız toplumuyla göreceli dilsel uyumunu işaret ettiği söylenebilir. Özellikle bir tür gizli iletişim aracı olan bu *özel / gizli dil*, ebeveynlerinin anlamadığı bir iletişim yöntemiyle Magripli göçer gençlerin her konuda birbirleriyle iletişim kurmalarına, kendi özekinlerini yansıtmalarına kolaylaştıran bir olanak tanır. Ancak toplumsal uyumsuzluğun, dilsel bağlamda da bir yozlaşmaya yol açtığını kesinlemek gerekir. Zira bu *özel / gizli dil* kullanımının ölçünlü Fransızcaya zarar verdiği açıktır.

Romanda ölçünlü Fransızcanın yanında kimi zaman İngilizce kimi zaman Arapça dillerinden sözcük ve anlatım biçimleri kullanılması, çok

dilliliğe ve çok kültürlülüğe bir göndermedir esasında. Çok sık olmasa da bir konuşma anında aynı anda farklı dillerden kullanımlarla karşılaşılır. Öte yandan, göçerlerin yeni kuşaklarında dilsel kullanımda değişiklikler görülecektir. Özellikle ilk kuşak göçerler tarafından Fransızca ve Arapça dillerinin aynı tümcede kullanımı yoğunken, sonraki genç kuşak göçerler tarafından genellikle Fransızca kullanımı öne çıkmaktadır. Bu kullanım da iki göçer kuşak arasındaki bir çatışmayı göstermekte ve Charef de romanında bu iki kuşağa yer vermektedir. Görüldüğü gibi çatışma yalnızca Fransız ve Magripli göçerler arasında değil, aynı zamanda Magripli göçer kuşakları arasında da sürüp gitmektedir.

Yazar, romanda ilk kuşak göçerlerin özellikle annelerin, çoğunlukla kendi anadillerinde bile okuma yazma bilmediklerinden, Fransızca'yı doğru bir biçimde öğrenmediklerini ve aksanlı konuştuklarını dile getirir. Yapıtta anne rolünü üstlenen Malika, Fransızca sözcükleri doğru söylemeye çalışır ancak okuma ve yazma bilmediği için Fransızca söyleyişi nasıl duymuşsa, sesleri Fransızca o biçimde söylemeye çalışır:

-Fitigui, moi, malade. Ji travaille li matin, li ménage à l'icole et toi ti dors. Ji fi li ménage, dans li bureau li soir et à la maison. Fitigui moi, fitigui. Hein finiant, va. Et ji cours à la mairie, à l'ide sociale, à l'assistance sociale... j'ai mal à mi jambes... et ti promenés... Ah mon Dieu... (s. 21-22).

-Ji ti li trouve di travail, moi, Chousette, ji ti li trouve...à la cantine de l'icole...serveuse, ti seras!... Ya! Chousette ya Allah a Rabbi... [...]

- Ci une bien place... Chousette... Ti tranquille à la cantine, travail pour toujours... Et ti seras content, ya Chousette... Si ti pli... Demain Chousette... ji dimande l'embauche pour toi... ci une place propre, i bien piyi... demain! (Charef, 1983, s. 163-164). Ci li pitit... crie Malika en direction du balcon. Ton piti... (s.165).

Göçerlerin dillerinin yapısında oluşan ses, biçim, sözcük ve dizim düzlemindeki dilsel olgular (Bosnalı, Topaloğlu, Dikmen, Atalay, 2020, s. 111), onların ekinse, eğitsel ve sosyo-ekonomik düzeylerine ilişkin bilgiler verir. Romanda Malika'nın kurmuş olduğu bu tümcelere bakıldığında, “ji” (je), “ti” (te) “li” (le) “di” (de), “ci” (ce) Fransızca “e” [ə], “é” [e] ve “è” [ɛ] seslerini, “i” [i] sesi ile değiştirdiği görülür. Öte yandan, “pli” sözcüğü, “plaît” biçiminde yazılan ve [ple] ve de iyelik bildiren çoğul “mes” ön adın [me] biçiminde söylenen sözcüklerdir. Zira “plaît” sözcüğündeki “aî” ile “mes” sözcüğündeki “es” [e] olarak söylenir ve bu durumda Malika'nın [e] seslerini çıkarmada zorluk çektiği ve bütün romandaki konuşmalarda düzenli olarak bu ses yerine [i] sesini kullandığı görülür. Böylelikle, Charef'in yapıtta böyle anlatım biçimlerine yer vermesi, göçer ilk kuşağın dilsel

zorlanmalarla karşı karşıya kaldığını, sonraki genç kuşakların ise kendi iletişim dillerini yaratmaya yöneldiklerini göstermektedir.

4. ANLATI YERLEMLERİ

4.1. Kişi

Roman başkışısı Fransa'ya gelen ilk kuşak göçerlerden olan Madjid, Paris'in eteklerinde yer alan Nanterre yörekentinde yaşayan büyük bir Cezayirli göçer ailenin ilk çocuğudur. Madjid, küçük yaşta suç işlemek zorunda kalmış olsa da kötü biri değildir.

Bu çerçevede yazarın gerçek yaşamı ile Madjid'in yaşamı arasında bir koşutluk kurmak olasıdır. Yazar Charef'in gerçek yaşamdaki babası gibi, başkışısı Madjid'in babası da iş bulmak için Fransa'ya göç etmiştir. Annesi ile o zamanlar doğmuş olan tek oğul Madjid, daha sonra babasının peşinden Fransa'ya göç ederler. Paris yörekentlerinde musluğun dışarıda olmasından ötürü kışın su almak için musluğun ateşle ısıtılması gerektiği çok kötü durumda bir gecekonduda birkaç yıl boyunca yaşam sürerler. Anlatıda kişi, uzam, zaman ve olay örgüsü bağlamında anlatının daha başından itibaren özyaşamöyküsel izler görmek olasıdır.

Fransızca kullanımında yetersiz olan ve Fransa'da Arap ekini sürdürmeyi isteyen öteki anlatı kişisi anne Malika'dır. Anadili Arapçadan kopamadığı, dinsel uygulamalarını sürdürdüğü ve özekinine sıkı sıkıya bağlı olduğu görülmektedir. Kuşkusuz, belli bir yaştan sonra başka bir ülkeye göç eden ve geniş toplumla iletişim kurma olasılığı olmadan kendi etnik çevresinde yaşamak zorunda kalan insanların gerek kolaylıkla dil öğrenme yaşını geçmiş olmalarından gerekse toplumsal çevrelerinden ötürü dil engelini aşmaları kolay olmamaktadır. Kaldı ki Malika'nın Fransızca dil eğitimi alması da olası değildir. Doğal olarak ailenin kendi içinde Arapçayı Fransızcaya tercih ettiği görülür. Madjid'in ayrıca lisede başarılı olan ve her zaman annesine yardım eden Amaria adında bir kardeşi ile olay örgüsünde özel bir yeri olmayan ve yalnızca varlıkları bilenen, küçük erkek ve kız kardeşleri de vardır. Bununla birlikte, Malika fabrikada çalışan komşusunun oğlu Stéphane ile de ilgilenir. Malika, kocası çok fazla sarhoş olduğunda ve onu dövmek istediğinde her zaman başka bir komşuya yardım etme bahanesiyle evden uzaklaşır. Cezayir'i çok özleyen bu kadın, çok güçlü bir kişiliğe iye olsa da gerek yurt özlemi gerekse de içinde bulunduğu acıklı durumdan ötürü her zaman ağlamakta ve dua ederek Allah'a sığınmaktadır.

Madjid'in babası iş yerinde çatının üzerine çökmesi sonucu bir kaza geçirmiş ve belleksel sorunlar yaşamaya, bir bebek gibi hiçbir şey

anlamamaya başlamıştır. Evden çıktıktan sonra evin yolunu bulamaz olmuş, kendi başına yemek yiyemez, konuşamaz ve sözcük üretmez duruma gelmiştir ve her zaman uzanma gereksinimi duymaktadır. Ailenin en büyük oğlu olan Madjid, baba rolünü üstlenmek zorunda kalsa da aileye ilişkin hiçbir sorumluluk almayacaktır. Bu nedenle Madjid'in annesi hem tüm aileye bakmaya hem de aynı anda anne ve baba rolünü üstlenerek, çocuklarını yalnız başına eğitmeye çalışmaktadır.

Madjid'in arkadaşlarıyla ilişkileri, işsizlik ve alkol gibi nedenlerle Madjid ile annesi arasında sıkça anlaşmazlıklar ve tartışmalar yaşanır. Madjid'in annesi; tanımak, bilmek ya da bir şeyler duymak istemediği atalarının geçmişini ve değerlerini reddeden Madjid'in onu yanlış anlaması ve ona karşı başkaldırısı ile karşı karşıya kalır. Madjid, annesine sürekli olarak karşılık verir, annesinin kötü Fransızca aksanı ve gülünç görünümü ile alay edip, onu azarlar. Madjid'in annesi ise, kırık ve gülünç aksanlı kötü Fransızcasıyla oğlunu her gün girişimcilik eksikliği, tembel yaşam tarzı ve sıklıkla içki içmesi nedeniyle eleştirir.

Magripliler Fransa'da yaşamalarına karşın, askerlik yapmak için Cezayir'e giderler ve askerliğe gidilmemesi durumunda doğup büyüdüğü ülkelerinden kopacaklarını düşünürler. Bu durum, kendilerini hala Fransız kimliğine iye hissetmediklerini, bu yabancı ülkeye geçici olarak geldiklerini ve doğup büyüdüğü ülkelere geri gidecekmiş gibi kendilerine yabancı saydıkları bu ülkede yaşamlarını sürdürdüklerini, kendi ana dillerini unutmak istemediklerini ve çocuklarının da bu dili öğrenmelerini arzu ettikleri anlaşılır.

Annesi oğluna şöyle seslenir: "anlaşılmadı, anlaşılmadı. Kalçalarına vurarak ah! Allah'ım (ah! Tanrım) [...]. Şimdi Malika oğluna, Arapça, "Cezayir Başkonsolosluğu'na gideceğim, seni almaya gelecekler ve orada askerliğini yapman için seni götürecekler" diyor! Ülkeni, anne-babanın dilini öğrenecek ve bir erkek olacaksın. Arkadaşların gibi askere gitmek istemiyorsun, sana asla evraklarını vermezler. Yitip gideceksin, ben de kaybolacağım. Bundan böyle Cezayir'e gitmene izin verilmeyecek, yoksa seni hapse atacaktırlar. Başına gelecek olan şey bu! Artık ülken olmayacak, artık kökenin olmayacak. Kaybolacaksın, yitip gideceksin (Charef, 1983, s. 16-17).

Madjid, kendisinden beklenenleri yerine getiremediği için, her zaman evde bu tür olay ve tartışmalarla karşı karşıya kalır. Öyle ki Cezayirli arkadaşlarının çoğu gibi, iki ekin arasında başarılı bir biçimde yaşamının bir yolunu bulamaz. Bunun yerine, her iki toplum tarafından dışlanır, her ikisinde de mutlu olamaz ve sonuçta kendisini arafta kalmış duyumsar.

Sonuçta okulu terk edip iş sahibi de olamayan on sekiz yaşlarındaki Madjid, büyük bir kimlik bunalımı yaşayacaktır. Magripli göçerlerin genç çocukları, gerçekten de iki ekin arasında parçalanarak tam olarak bunlardan hangisine iye olduklarını anlayamamaktadırlar. Bu çocuklar, çok zor yaşam koşullarında Batı ekinel ortamında büyüseler de ebeveynleri onları Mağrip ekinine doğru itmekte, bu da çocukların yetişkinlik çağlarında sarsıcı sonuçlar doğurmaktadır.

Annesi odayı terk eder ve Majid yatağına uzanır, uzun zamandır ne Arap ne de Fransız olduğuna inanır. O, bağlarını yeniden yaratıp kendi köklerini keşfedecek, iki ekin, iki tarih, iki dil ne beyaz ne de siyah olan iki ten rengi arasında kaybolmuş göçerlerin oğludur. Şimdilik bekliyor... Bekliyor. Bunu düşünmek istemiyor, bu acıya katlanmak istemiyor (Charef, 1983, s. 17).

Madjid'in ailesi, dört odalı bir evde yaşamakta ve her bir odada ikişer kişi kalmaktadır. Mehdi salonda uyur. Madjid babasıyla aynı odada kalırken, annesi kızlarının en büyüğü ve lisede üstün bir başarı gösteren Amaria ile odasını paylaşır. Ailenin en küçüğü yedi yaşındaki Ounissa'dır ve en büyüğü ise, Madjid'tir. Madjid dışında bütün çocuklar Fransa'da doğmuştur. Anne ve babaları, çocuklarının güzel bir yaşam için, her birinin doktor, mühendis, avukat, okul müdürü gibi konumlarda olmaları düşüyle Fransa'ya göçerler.

Oturma odasındaki yatakta yalnız uyuyan küçük Mehdi dışında, dört yatak odasının her biri iki çocuk tarafından paylaşılıyor. Madjid odasını babasıyla paylaşıyor. Malika, lisede çok çalışkan olan kızların en büyüğü Amaria ile uyuyor, hatta Malika ona daha önceki gibi kiralamak yerine daha iyi çalışabilmesi için taksitle bir daktilo satın aldı. Yedi yaşındaki en küçük çocuk Ounissa, en büyüğü ise on sekiz yaşında olan Madjid, bir makine satın aldı. Madjid dışında hepsi Fransa'da doğdu. Ebeveynleri yeni evliken göç etti. Köyde konuşulduğu gibi, çocuklarının doktor, avukat ya da öğretmen olmaları için okula gitmelerini istediler (s. 21).

Charef yapıtında, Madjid ve ailesinin yaşadığı yörekentin kirliliğine, bir toplumun değer yargılarına bütünüyle aykırı olan kötü çalışma koşullarına, işsizliğe ve yoksulluğa kadar, korku ve umutsuzlukla dolu yörekentlerde sonu belli olmayan, tekdüzelik ve bezginlikten doğan bir ruhsal yorgunluğun, bir karanlık yaşamın ve yaşanan korkunun betimlemesini yazıya döker:

Kentte korku hüküm sürüyor. Onu birbirimize bulaştırıyoruz, çünkü kendimize verecek başka bir şeyimiz yok ve bunu istemeyiz. Özellikle de istemiyoruz. Kendinizi ve başkalarını korkutmak, ayaklarının yanında bir Alman Çoban ile evde kalmak, birbirlerini ve onları anlamak için insanların önünde dışarı çıkmaktan daha kolay görünüyor. Kentte ve kentin

sakinlerinde korku egemendir. Uyuşturucu kullanan, yol kesip soyan ve yaşlı kadınlara tecavüz eden tüm bu gençlerle anılan şey, acıdır. Bu çalgıncadır: Hepsi kendilerini silahlandırmak istiyor... (s. 23).

Paris'in boş arazilerde ya da yaşamaya uygun olmayan kıyılarında yer alan gecekondu, toplumsal olarak iyi insan ilişkilerini barındırsalar da genellikle aşırı yoksulluğu simgeleyen yerlerdir. Yapıtta, Madjid'in yaşadığı toplumsal alan *çiçekler yörekenti* (fr. La Cité des Fleurs) biçiminde betimlenerek, kimi varlıklardan, nesnelerden söz edildiğinde doğacak korku, ürkme ve iğrenme gibi duygular ile kötü izlenim ve çağrışımların önlenmesi amaçlanır. Ancak sıkıntı, kaba güç ve korku yeri olan Madjid'in yaşadığı *çiçekler yörekenti*, adın anlamına karşıt bir gerçekliği taşır.

Çiçekler Kenti, diye anılır! Yukarı, aşağı, çapraz arabalar, idrar ve köpek pisliği. Kalpleri ve ruhları olmayan yüksek ve uzun binalar. Ne sevinç ne kahkaha, yalnızca şikâyetler, yalnızca mutsuzluk. Colombes, Asnières, Gennevilliers ve Pontoise otoyolu ile fabrikalar ve polisler arasında büyük bir kent. Küçük oyun alanı, onu tel kafesle çevirdiler! Çiçekler! Çiçekler! Ve beton duvarlarda, duvarlara çizilen resimler, sloganlar, imdat çağrıları, kalkmış yumruk biçimde S.O.S (s. 24-25).

Madjid'in *çiçekler yörekenti* olarak adlandırılan toplumsal yaşam alanında gördüğü her şey bütün benliğini ele geçiren umutsuzluk, mutsuzluk ve korku duygularıdır. Charef'in yapıtında korku, bu sefil toprakları ele geçirir. Ayrıca oyun alanının tellerle çevrilmiş olması, bu insanlık dışı alanda korkunun hüküm sürdüğünü, tutsaklığı ve her türlü kısıtlamanın yaşandığını, özgürlüğün olmadığını ve yörekentte yaşayan göçerlerin ne bedensel ne de zihinsel özgürlüğe iye olmadıklarını gösterir. Yörekentteki varsıllık ve yoksulluk, sınıf farklılığı ve hırsızlık, uzamsal sıkışıklık, özel yaşamın olmayışı, karşılıklı saldırılar, komşuya sataşmalar, yörekentlerin çok ortaklığı ve çirkinliği, Madjid'in Cezayir'de bir çocuk olarak yaşadığı, aile ve komşu bağlarının güçlü olduğu değerlerle karşıtlık oluşturur. Charef yapıtında, böyle bir ortamda yaşamaktansa kendi ülkesinde aç kalmayı, ebeveynlerinin iye olduğu küçük taş ve sazdan evin her şeye değer olduğunu dile getirir.

Herkes casusluk yapar, herkes birbirini gammadır ve hiç kimse elbette hiçbir şey bilmez. Özel yaşam yoktur, her şey açıktır ve karşı saldırıya geçmek, komşuya saldırmak için kullanılır[...]. "Ben fabrikadayken evimi gelip soyabilirsiniz, canlı çıkmayacaksınız!" Neredeyse açık bir çağrı! Madjid, kentte bir Alman Çoban ve efendisi ile her karşılaştığında, yere tükürür. Her iki tarafın da bakışları aşağılayıcıdır ve her biri yoluna devam eder. Hiçbir şey olmazsa bile, en ufak bir kıvılcım, bir patlama olması için yeterli olacaktı (s. 25-26).

Yapıtın diğer kişilerinde açıkça görülmeyen arafta kalma ve kimlik bunalımı, yapıtın başkışisi Madjid için yaşamsal bir engeldir. Madjid, iş kazası sonucu zihinsel ve duygusal olarak kötü duruma düşen yaşlı babasını, gittiği bardan eve getirme görevini kendinde bir iş olarak görür. Madjid'in babası başının üzerine düştükten sonra hasta kalır, aklını kaybeder, alkolik olur ve kendi özbakımını yapamayacak derecede yaşamdan kopar. Her zaman birinin onu kollaması ve her türlü bakımını üstlenmesi gerekir. Böylelikle baba, bütün gün müzik eşliğinde içki içilen, yemek yenilen bir Arap aş evinde zaman geçirir. Öte yandan Fransa'daki iki farklı nesil Kuzey Afrikalı göçerlerin öyküsünü anlatabilmek için Charef, yapıtta Madjid ve babasının iletişim kurduklarına ilişkin hiçbir şey yazmama ve böylelikle babaya amaçsızlık ve umutsuzlukla bağlantılı olarak her zaman sağır ve dilsiz bir işlev verme yolunu izler. Böylelikle yapıtta, bedensel olarak var olsa bile babanın varlığı ve işlevi yok olur ve artık yaptırım gücünü elinde bulundurmadığı görülür. Aynı zamanda Madjid de babası gibi, herhangi bir güce iye değildir. Babanın kazasından önce her şey çok daha güzel olduğu yapıtın birçok yerinde var olan bir öğedir.

Küçük yaşlı adam hiçbir şey söylemeden onu takip eder [...]. Madjid küçük adamı kolundan tutar ve kaldırıma geri getirir [...]. [...] Madjid, paketinden iki sigara çıkarır ve yakar. Babasına bir tane verir. Yaşlı adam bakışlarında uzaklık, boşluk ve kayıtsızlık karışımı sonsuz bir ifadeyle sigarayı alır. Madjid onu bir an için izler, içinde acıma ve şefkat duygusu artar ve onu hasta babasına yöneltir. Baba, üzerinde çalıştığı çatıdan kafası üzerine düştüğünden beri aklını kaybetmiştir. Karısının dediği gibi akli yoktur artık. O, onunla bir çocuk gibi ilgilenir. Onu yıkar, giydirir, tıraş eder, bir bardak kırmızı şarap ve sigara paketi için ona birkaç kuruş verir. [...] Madjid babası gibi değildir. Ona göre, boy olarak çok daha uzun, güçlü ve iriyaradır. Küçükken babası onu kaldırdığı gibi babasını tek eliyle kaldırabilir. Madjid, onu anımsar. babasının iyi olduğu, çocukları sevdiği gerçektir. O, çocuklarını bir kadın gibi şımartır ve pohpohlardı. Ve pazar günü bile, hava güneşli olduğunda, onları Maisons-Laffitte, Auteuil, Engghien'de bulunan yarış pistine götürürdü (s. 40-41).

Yapıtta Josette kişisi ile işsizlik izleği öne çıkar. Josette, çalışanlarının üçte birini işten çıkarmaya karar veren bir kumaş fabrikasında iki yıldır çalışan genç bir kadın ve bir kız annesidir. Josette ve kızı Stéphane, Madjid ve ailesinin Fransız komşularıdır. Josette, çalıştığı fabrikadan kovulur ve işsiz kalır; işten çıkarılması, bu kadının umutsuzluğa düşmesine neden olur ve daha sonra zamanını yeni bir iş bulmak için harcar. Malika ve Madjid her zaman ona yardım eli uzatır. Çok çaresiz bir duruma düşer ve bunalıma girer ve bu edilgen varlığını sona erdirmek için balkondan atlayarak intihar etmeye kalkışır. Josette'in tüm yaşamına verdiği anlam,

sabahın hala karanlık olduğu çok erken saatlerinde ücretli kötü otobüsle işe gitmektir.

Otobüs, kendi yolunda hızla ilerler. Emekçi yürüyüşü. Gün henüz başlamaktadır. Büzülmüş bir karaltı biçiminde Josette, fabrika duvarlarının karanlığında kaybolur. Görülen o ki, patron fabrikanın üçte birini işten çıkarmak ister, ekonomik bunalım bunu zorunlu kılmaktadır. Çoğunlukla anneler, en çok gereksinim duyanlar, greve gitmeyenler öncelikli olarak işe alınır, ancak aynı zamanda en ufak bir sıkıntıda ilk işten atılanlar da bunlar olur. Josette işten atılabilecek olanlardan biridir, yalnızca iki yıllık kıdemi vardır, duruma bakılırsa işte yenidir ve bu yeniler, iş ve işçi bulma kurumunda sıraya girenlerin başında yer almaktadır (s. 48-50).

Roman boyunca eyleyenler sürecinde özne ya da nesne olarak yer alan tüm anlatı kişileri, romanda kurulmak istenen anlatısal bezemin temsilcileri durumundadırlar. Her biri, göç edilen ve anakentten uzak yalıtılmış bir yaşam sürdükleri bu uzak uzamda, kendi yalnızlıklarının ve acıklı yazgılarının peşinden gitmekte ve göçer olarak Fransa'da yaşamının zorluklarını çarpıcı biçimde okura vermektedirler.

4.2. Süre

Romandaki olay örgüsü yazarın özyaşamına çok sayıda gönderme ile örüntülenmiştir. Roman başkışısı Madjid, yazar Mehdi Charef gibi Fransa'ya babasının arkasından yıllar sonra çocuk yaşta annesi ile göç etmiş ve eğitimine burada başlamıştır. Göç süresi Cezayir'in Fransa'dan bağımsızlığını kazandığı 1960'ların başlarını çağrıştırmaktadır. Olaylar daha çok 70'lerin başında Madjid'in ergenlik dönemlerindeki okul yılları ve sonrasına odaklanmaktadır.

Bir Kasım sabahı annesiyle birlikte kendilerini Gare d'Austerlitz'in peronunda bulduklarında Madjid yedi yaşındaydı. (...) Doğu Cezayir'deki köyünden hiç ayrılmamıştı ve şimdi bir çırpıda Akdeniz'in diğer tarafındaydı. (...) Sonunda babası geldi. Madjid onu tanımıyor, babası göç ettiğinde çok küçükmüş. Fesli adam tarafından öpülmesine izin verir, çünkü Malika ona babası olduğunu söyler (s. 116).

Dışöyküsel anlatıcı-yazar (fr. narrateur-auteur-extradiégétique) tarafından artsüremlî (fr. narration antérieure) olarak öykülenen sonbahar ve kış aylarını kapsayan ve Noel'de son bulan olaylar, Madjid'in çocukluk ve okul yaşamına odaklanan yaklaşık 0n yıllık bir öykü süresini kapsar. Geri sapım uygulayımı ile kimi tarihsel olaylara göndermeler yapılarak öykü süresi uzar.

Noel yaklaşıyor. Malika en küçük üç çocuğunu Noel hediyelerini almak için belediye binasına götürüyor. Belediye her yıl muhtaç çocuklara ayakkabı dağıtıyor.

Otobüsü yakalayacağız. Soğuk bir gün (s. 125).

Madjid binasına doğru yürür. Zemin kattaki yarı açık pencereden televizyonun sesini duyar. Bir ses şarkı söylüyor: Mutlu Yıllar, İYİ ŞANSLAR (s. 166).

Anlatıda sıklıkla kış ayının gecekondu bölgesinde göçerlerin yaşamını nasıl zorlaştırdığı vurgulanmaktadır.

Gecekondu musluğundan su almak için Madjid gider; tüm köy için yalnızca bir tane musluk vardır ve bu kışın donar. Buzunu eritmek gerekir. Gazete kâğıdı, panolar, kartonlar, tahta kasalar alınır ve çevresinde ateş yakılır. Bu arada, bir bidon üzerinde otururken sohbet edilir, ateşin tadı çıkarılır (s. 118).

Banliyölerden gelen gri kar, sert ve ağır, asfaltı sarmış ve arabaları zaten kalın bir tabakanın altına gizlemiştir. İki silüet kaygan kaldırımda beceriksizce karşıdan karşıya geçiyor. Daha yukarılarda beton, gri gökyüzüyle birleşerek morarıyor. Oluklarda kar hızla eriyerek ayakkabıları delen çamura dönüşüyor (s.161).

Birbirlerini uzun zamandır tanıyan ve yıllarca birbirlerine karşı temkinli davranan Fransız Pat ile Cezayirli Madjid'in 'başka şansı olmayan fakir çocukların gittiği' Teknik Eğitim Kolejinde aynı sınıfta başlayan arkadaşlıkları ve yaşadıkları romanın temel oluntusudur.

4.3. Uzam

Yapıtta anlatıların çoğu, gecekonduların kentsel ortamında gerçekleşir. Madjid'in babası Fransa'ya ilk göç ettiğinde, Paris'in en acımasız, en kötü yerleşim yerlerinden biri olan ve az güneş alan Nanterre gecekondularında yaşar. Babası, onlar Cezayir'de yaşarlarken onlara göndermiş olduğu mektuplarda ve hatta onları Fransa'ya getirirken barakalarda yaşadığını asla dile getirmez. Öyle ki bu koşullarda yaşamak istemeyeceklerini düşünür. Bu uzam, Fransız toplumundan uzakta yalıtılmış yaşam süren göçerlerin sürgün ülkesine varış yeri ve toplumsal grupların çatışmalarının merkezidir. Göçerler, gecekondu gibi yerlerde, hayat kadınları, işsizler, içkiye düşkünler, uyuşturucu kullananlar ve *Çingeneler* gibi toplum tarafından dışlanan insanlarla uzamlarını paylaşarak güvenilmez koşullara yerleşirler.

Son derece kapalı ve esenliksiz bir uzam olan gecekondu mahallesi, göçerlerin sefaletini tüm çıplaklığıyla ortaya koyar. Romanda başkışı Madjid ve ailesi, Fransa'ya ilk kez göç ettiklerinde ve babanın yaşadığı bu

gecekondu yerine vardıklarında çevrelerine bakınarak pişmanlık duyumsarlar. Kendi ülkelerinde aç da olsalar, taş, saman ve kamış karışımından da olsa, en azından bir evlerinin olduğunu, bunun utanılacak bir durum olmadığını, kendi ülkelerinde onurlu bir biçimde yaşadıklarını haykırırlar. Yurtlarından ayrılmış olan bu aile, utanmışlık duygusuyla iki toplum arasında boğulur ve kaybolurlar.

Uzak uzam Cezayir	Yeni uzam Paris / Nanterre
Vatan, özlem, onur	Yabancı, sefalet, uzak
Taş, saman ve kamış ev	Yörekent, gecekondu
Mutluluk	Mutsuzluk

Ekinsel olarak Cezayir’de yemeklerini yerde yemeye alışırken, Fransa’da masada yemeye başlarlar. Fransa’da eşarpla dışarı çıkılıp gezilmediği için anne Malika, rahat bir biçimde dışarı çıkmaya cesaret edemez. Yerleştikleri bu gecekonduda yaşam çok acımasızdır; su gereksinimini karşılamak için yalnızca bir çeşme vardır ve bu çeşme kış aylarında donar. Böylelikle su gereksinimlerini karşılamak amacıyla çeşmeyi günde en az iki ya da üç kez ısıtıp buzunu çözmeleri gerekir. Bu nedenle çeşmenin çevresinde buldukları karton, kâğıt, gazete ve tahtaları yakarlar ve yaktıkları ateşle de ısınırlar. O kadar ciddi bir su sıkıntısı yaşarlar ki, çeşmenin buzunun çözülüp suyun akması onlar için adeta bir sihir gibidir. Her zaman kapalı ve soğuk olan Fransa’daki havaya da alışmakta zorluk çekerler. Charef, romandaki betimlemelerle, Magripli göçerlerin yerleşmiş oldukları yörekentteki bu gecekonduda mahallelerinde sefil bir yaşam sürdürdüklerini, mutsuz olduklarını, bu yeni yerleşim yerindeki yaşam koşulları ve biçimiyle bütünleşemediklerini gözler önüne serer.

Eskiden Madjid ve ailesi Folie caddesinde, tüm Paris yörekentlerinin en büyük ve en acımasız gecekonduları olan Nanterre’nin gecekonduda mahallesinde yaşıyorlardı [...]. Cezayir’den karısını ve çocuğunu getirdiğinde, Madjid’in babası mektuplarında onlara dumanlı, soğuk kulübelerde kalacaklarını söylememişti. Durumun farkına varan Malika mutsuzluk içinde ağlarken Madjid bunun bir şaka olup olmadığını sorguladı. Ülkemizde, karnımızı doyuramıyorduk, eyvallah tamam ama küçük bir taş evimiz ile sazdan temiz bir barınağımız vardı. Aç bir karın gizlenebilir, ancak bir gecekonduyu herkes görür. Ve onurumuz, ne olacak! (s. 115). Malika, küçük çocuğuna sarılarak geldiğine pişman olur [...]. İki uygarlık arasında kaybolan Malika, peçesini çıkarmaz [...] (s. 116).

Köyden kente göçle birlikte toplumsal yaşamları da büyük ölçüde değişikliğe uğramıştır. Daha önce köyde hiç de alışık olmadıkları yeni yaşam biçimine kendilerini yabansı duyumsamaktadırlar.

Madjid akşam eve geldiğinde, annesini mutfak masasının önünde oturmuş, patatesleri soyarken bulur. Malika'nın bir sandalyede olmasına, Madjid henüz alışkın değildir. Cezayir'de yemek yerde yenirdi, yerde konuşulurdu ve bu böyle güzeldi [...]. Anne mutsuzdur, ahşap duvarları bile temizleyemez. (...) O başörtüsünü çıkarmaya cesaret edemez ve o başörtüsü olmadan sokakta kendini göstermez. Henüz cesaret edemez (s. 118).

Genelde kapalı ve esenliksiz bir uzamda gerçekleşen olaylar, göçerlerin yörekentteki bütün sıkıntılarını yansıtan bir bezem gibi sunulmuştur.

5. TEMEL İZLEKLER

5.1. Göçer Dayanışması ve Arkadaşlık

Le thé au Harem d'Archi Ahmed yapıtında en önemli izleklerden biri arkadaşlık izleğidir. Yapıtta arkadaşlık, umutsuzluğa direnmenin tek yolu olarak yansıtılır. Özellikle kolejde tanışan Madjid ve arkadaşı Pat arasındaki ilişki, yapıtta kesinlikle ayrıcalıklı bir ilişki olarak sunulur. Zira iki erkek yörekentte yaşanan acılar, işsizlik, dışlanmalar, kaba güç, suçluluk, fuhuş, kadına yönelik şiddet, zorluklar, zor koşullar, yoksulluk, ırkçılık, sefalet, ailevi sıkıntı ve sorunlara karşı bir uysallık, bir boyun eğme duygusu paylaşırlar. Sorunlu bir aileden gelen Pat, Fransız'dır ve kolejden beri Madjid'in en iyi arkadaşıdır ancak Madjid'den daha kötü durumdadır. Babası küçükken aileyi terk eder. Bu iki dostun en sık karşılaştıkları olaylar fuhuş, alkol kullanımı ve suça bulaşmadır.

Yapıtta genellikle her ikisinin kadınlarla olan ilişkilerinden söz edilir. Pat, Fransız ve beyaz tenli olmasına karşın yoksul bir aileden gelmekte olup okulda da başarısızdır. Bununla birlikte anlatıcı-yazar, Madjid'in Pat'dan daha akıllı olduğuna vurgu yapar. Buna karşı, Madjid'in Fransız toplumuna bütünleşme çabaları, çevredekilerin ırkçı tutumlarından ötürü sürekli olarak engellenmektedir. Tüm bu nefret ve şiddet karşısında, Pat ve Madjid sıkıntı içinde olsalar da dayanışma içinde kalırlar. Her ikisinin ilişkisi, sözlü kaba güce dayanmasına karşın hem nefretlerinin bastırılması hem de insan sıcaklığının kaynağı olarak onlara güç verir. Biri Fransız diğeri Magripli olsa da dostlukları ekinsel bölünmeleri aşar ve her ikisi de toplumsal çevreleriyle ilgili ortak deneyimlerle birleşirler. Bu ikili ilişki, yaşadıkları şiddet dünyasından kaçmalarına ve bu birliğin sınırının farkında olmalarına karşın, gerçek olanın üstesinden gelmek için güçlerini

birleştirmelerini sağlar. Diğer arkadaşların çoğu, Fransız doğumlu Cezayirlilerdir. Her zaman birlikte içerler, birbirleriyle alay ederler ve eğer birisi şikâyet ederse, arabasını yakarlar; gülerler, sıkça uyuşturucu kullanırlar. Her gün birbirlerine yaptıkları kötü hakaretlere karşın, Madjid ve arkadaş çetesi dayanışma içinde kalır.

Pat ve Madjid, Teknik Eğitim Koleji'nde [...] arkadaş oldular. Birbirlerini uzun zamandır tanıyorlardı, ama daha önce hiç iyi anlayamıyorlardı. Yıllarca birbirlerine güvenmiyorlardı, ancak üniversitenin ikinci yılında birbirleriyle el sıkıştılar. [...] Birleşen iki zayıf insan bir güç oluşturmaz, ancak korku azalır (s. 51).

Pat ve Madjid kolejde zor, sorunlu gençler için özel olarak ayrılan bir sınıfta eğitim görürler. Pat, kadınlara düşkündür ve kadın öğretmenin bacaklarını ve bacak arasını görebilmek için, öğretmen masasının önünde oturur ve öğretmen masasında öğretmenin bacaklarını ve bacak arasını görebileceği bir delik açar.

Daha sonra Madjid ve arkadaşı Pat, öğretmenlerine hakaretten ötürü okulu bitirmeden kolejden atılırlar ve onları kabul edecek başka okul da bulamazlar.

En üst seviyede sertleşmek için masanın altında mastürbasyon yapıyorlar. Öğretmen, yazılı sınavın sona ermesini beklerken bir kitaba daldı. Ortam çok sakin, ikisi dışında herkes çalışıyor. Pat, öğretmeni iterek çıkıyor ve ona bağıyor: sana bir kafa atacağım, göreceksin! Madjid, hiçbir şey söylemiyor, pantolonunun önünü kapatıyor. Sen de diye mırıldanıyor öğretmen. Haydi, çık Dışarı! Korkma, Pat öğretmene: seni becermeyeceğiz! Diyor (s. 55).

Pat ve Madjid, okuldan ayrıldıktan sonra iş bulamazlar ve suç işlemeye, hırsızlık yapmaya ve yasal olmayan cinsel ilişkilere aracılık etmeye sürüklenirler. Her ikisi de eskimiş konutlarda yaşarken daha iyi bir yaşamın düşünür kursalar da bu perişan durumdan kurtulamazlar. Zamanlarının çoğunu yöre kentte arkadaşlarıyla başıboş dolaşarak geçirirler. Madjid yankesicilik, kaçakçılık, hırsızlık ve cinsel ilişkiler için başkalarına aracılık ettiği (Fr. maquereau) bir yaşam sürer. Yasadışı yollardan elde ettiği kazancı içki, sigara ve hayat kadınları ile kendi zevkine ve eğlencesine harcarsa da eve hep umutsuz ve üzgün bir biçimde döner.

Romanda Fransız toplumu tarafından dışlanan göçer gençlerin yaşama tutunma, toplumsal uyum ve bütünleşme umutlarının olmadığı, kurulu düzene ve onun güçlerine karşı gelmeleri ve başkaldırıları çarpıcı biçimde işlenmektedir.

5.2. Yalnızlık, Yoksulluk ve Dışlanmışlık

Yörekente yaşayan bu göçer ailelerin ve çocuklarının yaşamları üzüntü ile doludur. Üzgün görünen soluk yüzlü anneler, çocuklarını eskiyip yıpranmış, bakımsız kalmış, yaşaması güç, kuru ve soğuk, hizmet dışı kalmış ve kötü kokular yayan bu mahallelerde büyötmeye çalışırlar. Anlatıcı-yazar, yörekente yaşayan bu göçerlerin yaşamlarını şiddeti sertleşen ve ruhu parçalayan yörekentin kendisine benzetir ve yörekent ile bu insanları karşılaştırır. Öte yandan anlatıcı-yazar, bu insanların yıkıcı hale gelen bu olumsuz enerjiye ve gücü ele geçiren yaşamsal şiddete karşı yörekentin çocuklarını, nefret ve umutsuzlukla birleşen, saldıran ve rahatsız eden bir hayvan sürüsüne benzetir. Böylelikle Charef, Magripli göçerlerin her şeye karşı bir öç alma tutkusu ile bir başkaldırı içinde olduklarını vurgulamak ister.

[...] Solgun ve üzgün görünen çocuklar el ele büyüdüler. Kaçağın acılı bir kalbi var. Çocuklar betonda büyürler. Büyüyorlar ve bu kuru, soğuk canavar betona benziyorlar. Onlar da kuru, soğuk ve sert, görünüşe göre yok edilemezler, ama betonda da çatlaklar vardır [...] (s. 62). *[...] Bu bir patlamadır, hoş olmayan her şeye karşı uzun süredir intikam almayı düşünen bir yanardağ gibi uyanıyor [...]. Bu canavar beton şarkı söylemiyor, ormandaki kurtlar gibi umutsuzluk içinde uluyor, pençeleri kar içinde ve ölmek için bir çukur kazma gücüne bile iye değildir* (s. 63).

*Le thé au Harem d'Arch*i Ahmed yapıtında, yalnızlık izleği, bekâr bir anne olan ve şirketi tarafından işten kovulan Josette'de olduğu gibi intihar girişimlerinde dışa vurulur. Stéphane'in babası Josette'i başka bir kadın için terk eder ve Josette oğluna bakmak için yalnız başına kalır. Romanda bir başka canına kıyan kişi, binaların yeraltı deposunda tutkal ya da oksijenli asitlerin alkolle birleşmesinden oluşan ve sıvılaşıp eter koklayarak yaşamını yitiren Rustine'dir. Yalnızlık duygusu, bu insanların mutluluklarını olduğu kadar umutsuzluklarını, acı, sefalet ve üzüntülerini kısaca bütün duygularını yok etmektedir.

Kent yalnız ruhlar üzerinde uykuya dalar. Josette, hiçbir şey beklemez. Güçsüz bedeni, korku ve yalnızlıktan ötürü çok daha zorlu uykusuz gecelerde onu yaşatmak, korumak ve nefes alabilmesi için, ona küçük bir hava boşluğu sağlar. Bu korkuyu ve bu yalnızlığı gizlemek için perdeleri kapamak gerekir, öyle ki her zaman kendinden daha yalnız birisi vardır (s. 67).

Romadaki bir başka çarpıcı toplumsal sorun da para kazanmak için değil, sevildiğini hissetmek için hem Madjid hem de kentte yaşayan öteki erkeklerle cinsel ilişkiye giren çocuk yaştaki Madeleine kişiliğinde anlam

kazanır. Bu durum, yörekentte yaşayan kız çocuklarının çok küçük yaşlarda nasıl cinsel sömürüye uğradığını açıkça ortaya koymaktadır. Cinsel sömürünün her ortamda umarsızca gerçekleşmesi, buna karşı alınacak önlemlerin eksikliği, zorluğunu ve ortamın güvensizliğini gösterir. Cinsel sömürüye uğrayan kişide geri dönüşü olmayan bedensel ve tinsel yıkım yaşanmaktadır. Başboş bırakılan, şiddetin, yoksulluğun, eğitimsizliğin, fuhuşun ve güvensizliğin egemen olduğu yörekentlerdeki cinsel sömürünün varlığı, yörekentteki genç kuşağın cinsel eğitimsizliğini, ailelerin başboşluğunu ve sorumsuzluklarını açığa vurur.

Pembe yanaklı tombul küçük Breton olan Madeline, ailesiyle birlikte kente yaşar. On dört yaşında, mahalledeki tüm yeniyetmelerin bekâretini bozmuştu. Sinekler ordusunu boğacak kadar cehennem gibi çok kötü bir nefesi vardı. Sevgililerinin hiçbiri onunla sevgili olmadı ve yine de onlarla yattı! Mahzene inerdi, gençler onu ikili ya da üçlü takip ederdi ve bir sandık üzerine uzanırdı! Kendisinden geçmiş durumda, kendini gençlere bırakırdı ve hatta kimi zaman sonuncuya kadar zevk alırdı. Gençler, üzerinde bulunan kişiyi izlerlerken cinsel organlarını ellerine alırlardı. Onu evirip çevirirlerdi, göğüslerini okşarlardı, kadın cinsel organını tanıma olanağı bulurlardı. Madeleine okşamaları severdi, evdeyken ondan yoksun kalmalıydı (s. 83).

Birgün Madjid ve Pat ile okula giden genç bir adam olan Balou, kente mükemmel bir araba, güzel bir kadın ve çok para ile geri döner. Balou gibi olmak isteyen Pat ve Madjid de daha sonra para kazanmak ereğiyle küçük suçlara başlarlar. Madjid, üç yaşında bir çocuğu olan, her zaman sarhoş dolaşan genç kadın Solange ile aralıklarla cinsel ilişkiye girer. Pat ile birlikte para kazanmak için Solange'ı bir gecekonduya fuhuş yapmaya ikna etmeye çalışırlar. Bununla birlikte, hırsızlık da başvurdıkları başka bir yasadışı yoldur. Yeraltı treni yolcularını ya da Seine nehri rıhtımlarında hayat kadınlığı yapan eşcinselleri soyarlar, ancak Balou gibi cinsel ilişki için başkalarına aracılık etme gibi bir suçluluğa düşmeye cesaret edemezler. Gerçekte anlatıcı-yazar, Balou'nun yaşam biçimini, yörekentte yaşayan gençlerin kaçamayacağı kötü yazgıları olarak yansıtmayı denemektedir.

Balou'nun geçtiği yolu düşünüyordu. Daha önce çizdiği bir çizgi. Tek yapması gereken takip etmektir. Görünüşe göre bazı varlıklar için her şey önceden planlanmıştır, olmasını istediğimiz gibi olmuşlardır. Ve bu varlıklar, onlar için kolay ya da zor olsun, talihsizlik ya da intikam yoluyla her zaman sonunda belaya girerler. Henüz çocukken, arkadaşlarından haraç keserken yakalanan Balou okuldan atılmıştı (s. 90).

Öte yandan Josette, yaşama tutunmak için uçrak bir biçimde giyinip üzerindeki berbat giysilerle yeraltı treninden yeraltı trenine, otobüsten

otobüse binerek, ayakları su toplayana kadar caddelerde yürüyerek umarsız ve umutsuz bir biçimde iş aramaktadır. İş bulmanın zorluğuna, başvuru yapmış olduğu iş yerlerinde giyim biçimine dikkat edildiğine ve giyiminin eleştirildiğine değinilir. Pat'ın annesi de bir fabrikada bulaşıkçılık yapmaktadır. Charef romanda, yörekent sakinlerinin yaşamış olduğu işsizlik ve umutsuzluk olgusunu bu biçimde dışa vurur.

Josette, koltuğunun altında "iş teklifleri" başlığı altında katlanmış gazetesıyla Paris'te dolaşiyor. Metrodan metroya, otobüsten otobüse tüm ilginç yerlere gidiyor, her seferinde geri dönüyor. [...] Ayakkabılarını çıkarmak istiyor, ancak sokakta buna cesaret edemiyor. Ayakları ağrıyor [...]. [...] Öte yandan, genellikle kötü giyinmiş ve kılıksız olan işçilerin şefi, başvuruları yukarıdan aşağıya doğru ayrıntılı bir biçimde süzmekten geri kalmaz. Hatta beden ve kıyafetlerini bile eleştirebilir (s. 93).

Madjid, Pat, Balou ve arkadaşlarının gittikleri okulda başarısız olanlar, okuma yazma bilmeyen ya da okuma yazması çok zayıf olan öğrencilere özel sınıf açılır ve eğitimlerinin bu sınıfta sürdürmeleri sağlanır. Ancak küçümsenen ve azarlanan bu sınıf ilerleyen zamanlarda başarısız bir sınıfa dönüşür. Bu sınıfta geveze, hırsız, kavgacı, kopyacı, çılgın, dikizci, tembel ve aylak bütün öğrencileri toplarlar.

Romana adını veren Fransızca "le théorème d'Archimède" biçiminde yazılan sözcükler hecelere ayrıldığında "thé- / -orème, d'Archi- / -mède" seslerinden oluşan bir cinastır ve yapıtın başlığı olarak kullanılan "le thé au Harem d'Archi Ahmed", kolejde Balou tarafından arkadaşlarını eğlendirmek, neşelendirmek ve güldürmek için oynanan bir oyundur.

Çiçekler okulunda, yönetim okuma yazma bilmeyen ya da yarı okuryazar çocuklar için bir bölüm oluşturmuştu. Buna destekleme sınıfı denirdi. Ama sonunda aptalların sınıfı olmuştu [...] (s. 100). O sınıfa; gevezeler, hırsızlar, kavgacılar, kopyacılar, çılgınlar, dikizciler, tembeller hepsi, Raffin'e konulurdu [...] (s. 101). Balou, Arşimet Teoremini" Arşimet Harem inde Çay" olarak çevirdiğinde bile, neşeyi artırdı [...] (s. 102).

Gerçekte bu oluşum, çok anlamlı bir sözcüğe, her keresinde başka bir anlam yükleyerek birbirine yakın birkaç yerde kullanma anlamına gelen bir anıştırmadır, öyle ki bu söylem Arşimet Teoremi ile sesteştir. Öte yandan, Madjid'in annesi Malika'nın okuma yazma bilmemesi, Madjid ve arkadaşı Pat'nın okulu bırakması, Pat'nın yazmayı dahi bilememesi, yapıtın başlığının eğitim gördükleri okulda oluşturulması gibi olgular, göçerlerin yaşadıkları yörekentlerde düşük eğitim düzeyini ve okuryazarlığın olmayışını imlemektedir.

6. GÖÇ ÖNCESİ TOPLUMSAL YAPI VE GÖRELİ GÜVENSİZLİK UZAMI

Romanda göçün gerçekleştiği zaman, tam da Cezayir bağımsızlık savaşının sona erdiği ve Cezayir'in bağımsızlığını kazandığı 1962 yılına denk gelmektedir. Cezayir bağımsızlık savaşı, 1 Kasım 1954'te Cezayir milliyetçi hareketi Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLN) tarafından Fransız sömürgeciliğine karşı başlatılan silahlı savaşıdır. Bu savaş, 8 yıldan fazla sürmüş ve yaklaşık 1,5 milyon kişinin yaşamını yitirmesine neden olmuştur.

Cezayir, 1830'dan beri 130 yıldan fazla bir süre boyunca Fransa'nın bir sömürgesi olarak yönetilmiştir. 20. yüzyılın başlarından itibaren Cezayir milliyetçi hareketleri bağımsızlık isteklerini dile getirmeye başlamış, ancak bunlar Fransa tarafından reddedilmiştir. Cezayir halkının çoğu, özellikle Müslümanlar, Fransız sömürge yönetimine karşı ayrımcılık, baskı ve işkenceye uğramış, sonunda 1 Kasım 1954'te, milliyetçilerin birçok örgütünün bir araya gelerek oluşturduğu Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLN) önderliğinde silahlı bir savaşım başlatılmıştır. FLN, Fransız askerlerine ve yerel destekçilerine karşı saldırılar düzenlemiş, Fransa da FLN'nin eylemlerine karşı acımasız bir biçimde karşılık vererek Cezayir'deki Müslüman nüfusunun çoğunun yaşadığı kırsal bölgelerde, toplama kampları ve işkence merkezleri kurmuştur.

Bu savaş, Cezayir'de ve Fransa'da, özellikle de Fransa'daki solcular arasında, büyük bir siyasal tepkiye neden olmuştur. Fransa'da, savaşın yarattığı siyasal ve toplumsal gerilimler, 1958'de General Charles de Gaulle'un iktidara gelmesine yol açmış, böylelikle Fransa Cezayir'in bağımsızlığına yönelik siyasalarında değişim gerçekleştirmiştir.

Sonuç olarak, 1962'de FLN ve Fransa hükümeti arasında imzalanan Evian Antlaşması ile Cezayir, bağımsız bir devlet olarak tanınmıştır. Ancak, savaşın sonunda, Cezayir toplumunda derin yaralar açılmış ve Cezayir'in bağımsızlığı, özellikle Fransa'daki Müslüman toplum için simgesel bir anlam taşımıştır. Cezayir bağımsızlık savaşı, Cezayir ve Fransız tarihinde önemli bir olaydır ve bu savaşın sonuçları hala duyumsanmakta ve zaman zaman iki devlet arasında siyasal, ekinsel, dilsel ve toplumsal gerilimlere yol açmaktadır.

7. ÇATIŞMA VE GÖÇ DEVİNİMİ

Görüldüğü üzere, 1950'li ve 60'lı yıllar Cezayir'de büyük yıkımlara yol açmış, açlık ve sefalet insanların yaşama tutunabilecekleri olası güvensiz bölgeden olası güvenli bölgelere doğru yeni uzamlara göç etmesine neden

olmuştur. 1960 yıllarından başlamak üzere, daha iyi bir yaşama kavuşmak ereğiyle iş bulma düşleriyle Magripli gençler ve aileler Fransa'ya göçmeye başlamışlardır. Ancak ne yazık ki, iyi ve güzel bir gelecek düşüyle Fransa'ya göç eden ilk kuşak Magripli göçerlerin çocukları 1980'li yıllarda, işsizlik ve ırkçılık gibi birçok toplumsal sorunla karşı karşıya kalmışlar, göç sonrası yeni çatışmalar yaşamak zorunda kalmışlardır.

7.1. Mikro-Mezo-Makro Düzey

1960'lı yıllarda savaştan zarar gören Cezayir'de doğan Charef 1962 yılında on yaşında ailesiyle Fransa'ya göç etmiş ve Charef'in ailesi gibi Magripli göçerler çatışmalardan kaçarak, toplu biçimde göç etmeye başladıklarında, o zamanlardaki Fransız hükümeti bu göçerler için büyük kentlerin çevresinde ve yaşam koşulları içler acısı olan kirası uygun yerleşim yeri HLM (fr. habitation à loyer modéré) yörekentleri oluşturmuştur. Doğal olarak romandaki göç aile düzeyinde gerçekleştiğinden ötürü bu göçü mezo düzeyde değerlendiriyoruz.

8. AÇIKLAMA AŞAMASI: AŞKIN ÇÖZÜMLEME

8.1. Dönemsel Göç Devinimleri ve Göç Kültürü

Mağrip göçü, 19. yüzyılın sonlarından itibaren başlamış, 1960'larda, Fransa'nın Mağrip bölgesindeki sömürge yönetimlerinin sona ermesiyle hızlanmıştır. Afrika'dan Fransa'ya gerçekleşen bu göç olgusu, 20. yüzyılın ortalarından başlayarak hız kazanan büyük bir göç dalgasıdır. Bu göç dalgası, Fransa'nın sanayileşme sürecindeki gereksinimleri ve Kuzey Afrika'daki ekonomik, siyasal ve toplumsal sorunlar nedeniyle başlamış, özellikle Cezayir, Fas ve Tunus gibi Kuzey Afrika ülkelerinden Fransa'ya yapılan göçleri kapsar. Mağrip göçerleri olarak bilinen bu insanlar, işçi, öğrenci veya mülteci olarak Fransa'ya gelmişlerdir. Fransa, özellikle 1950'ler ve 1960'larda, işgücü ihtiyacını karşılamak için Kuzey Afrika'dan işçi getirme politikası izlemiş ve Mağrip ülkelerinden gelen binlerce işçi, Fransız fabrikalarında çalışmaya başlamıştır.

Paris, Lyon ve Marsilya gibi büyük kentlerde yoğunlaşan Mağrip göçü, Fransa'nın nüfus yapısını da değiştirmiştir. Fransa'da bugün Mağrip göçerlerin sayısı yaklaşık 6 milyon civarındadır. Bu göç dalgası, Fransa'da ekinsel ve toplumsal çeşitliliğin artmasına neden olmuş ve ülkenin çok kültürlü bir toplum haline gelmesinde önemli bir işlev üstlenmiştir.

Ancak, bu göçmenlerin Fransa'da varlığı, uyum ve özümleme sorunlarına neden olmuş, sıklıkla zor koşullarda ve düşük ücretlerle çalıştırılmış, ırkçılık, dinsel, dilsel ve ekinsel ayrımcılıkla karşı karşıya

kalmışlardır. Buna karşı bu insanlar, özekinlerini koruyarak Fransız toplumuna uyum sağlamaya çalışmakta ve iyelik sorunu yaşamaktadırlar.

Bu sorunların arasında temel olarak şunlar sayılabilir:

Artırımsal sorunlar: Mağrip göçmenleri, Fransa'da ekonomik nedenlerden ötürü göç etmişlerdir. Ancak, işsizlik oranlarının yüksek olması ve istihdam olanakları daralmaya başladığından, birçok Mağrip göçeri, yeterli gelir yoksunluğundan ötürü yoksulluk içinde yaşamaktadır.

Konut sorunları: Mağrip göçmenleri, genellikle büyük kentlerde çalışmak zorunda kaldıkları için kalacak yer bulmakta zorluk çekerler. Bu nedenle, genellikle kalabalık ve kötü koşullarda yaşamak zorunda kalırlar.

Eğitim ve dil sorunları: Mağrip göçmenleri, eğitim fırsatlarına erişimde zorluklar yaşamalarından ötürü genellikle eğitim seviyeleri düşük düzeydedir. Bu da iş bulma ve toplumsal hareketlilik açısından zorluklar yaratmaktadır. Mağrip göçmenlerinin çocukları, dil engelleri, ekinsel farklılıklar ve ekonomik zorluklar nedeniyle eğitimde başarısız olabilmektedirler. Bu da daha sonra iş bulma ve uyum sorunlarına neden olabilmektedir.

Ekinsel farklılıklar ve Ayrımcılık: Mağrip göçmenlerinin, genellikle Müslüman olmalarından ötürü Fransız ekiniyle uyum sağlamakta zorluk çekebilmektedirler. Bu da ayrımcılık ve yabancı düşmanlığına yol açabilmektedir.

Bu sorunlar, Mağrip göçmenlerinin geniş Fransız toplumuyla uyumunu zorlaştırmaktadır. Fransa, Mağrip göçmenlerinin uyum ve bütünleşmesini kolaylaştırmak için çeşitli siyasalar uygulamaya çalışsa da bu sorunların çözümü halen tam olarak bulunabilmiş değildir.

Afrika'dan Avrupa'ya doğru gerçekleşen göç dalgası günümüzde de artarak sürmektedir. 2020 Dünya Göç Raporu'na göre, özellikle güneyinde yaşanan silahlı çatışmalardan, çekişmelerden ve bir takım doğal afetlerden etkilenen Afrika, bölge içinde olduğu kadar bölgeden dışarıya doğru yoğun bir devinimin yaşandığı ve çok sayıda bireyin ya da topluluğun göç etmeyle karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bununla birlikte 1990 yılından beri, Avrupa'ya göç eden insanların sayısının belirlenmesiyle, 2020'ye kadar toplamda iki kattan daha fazla bir artış kayda alınmıştır. Böylelikle 2019 yılında, Afrika'da doğan ve çatışma ortamlarından göç ederek kaçıp bölge dışında yaşamaya karar veren göçerlerin önemli bir çoğunluğunun Avrupa'da (10,6 milyon) yaşamını sürdürdüğü saptanmıştır. Kuzey Afrika bölgesinden dışarıya doğru uzanan ve birçok coğrafi yakınlık, tarihsel

bağlantı ve yerinden edilme etkenleri gibi gerekçelerle oluşan, en büyük ve en önemli göç geçeneklerinden kimleri, sömürgecilik sonrası bağlantılara dayanan ve kimileri ise, coğrafi yakınlıklar sunan Cezayir, Fas, Tunus gibi Kuzey Afrika ülkeleri ile Fransa, İspanya, İtalya arasında yer almaktadır. Bunlardan Cezayir-Fransa arasındaki geçenek birinci sırada yer alırken, Fas-Fransa dördüncü ve Tunus-Fransa on sekizinci sırada en çok kullanılan geçenekler olarak belirmektedir (*World Migration Report 2020*, 2020, s. 54-57). Kuzey Afrikalıların Avrupa ülkelerine uzun yıllar boyunca gerçekleştirdiği göç, dünya göç devinimlerinde önemli bir niteliğe iye. Kuzey Afrika ülkeleri Cezayir, Fas ve Tunus dışına 2019 yılından sayılmak üzere yaklaşık 12 milyon Kuzey Afrikalı, bireysel ya da kitlesel biçimde; coğrafi yakınlık, önceden yapılmış ve hala süren çalışma anlaşmaları ve sömürgecilik sonrası bağlantılar, köken ve hedef ülkeler arasındaki gelir dağılımındaki önemli farklılıklar, yüksek işsizlik oranı, çatışma, yerinden edilmeler, Kuzey Afrika içinde ve bu bölgeyi çevreleyen öteki alt bölgelerde yaşanan çatışma ve şiddet gibi nedenlerle, tarihsel olarak Avrupa ülkelerine göç ederek bu ülkelerde yaşamlarını sürdürmeye başlamışlardır. Afrika'nın güneyindeki birçok ülkeden gerçekleşen göç hareketliliği için, asıl ve doğrudan bir geçenek oluşturan Kuzey Afrika alt bölgesinden devletler tarafından oluşturulan yasal kurumsal çerçevelerin dışında Avrupa'ya gerçekleşen düzensiz göç (Sirkeci & Göktuna Yaylacı, 2019, s. 17; Aksoy, 2019) sonucu, güvenlik ve koruma konularında kimi güçlükler yaşanmaktadır. Bu bölgelerden 2018 yılında, yaklaşık 117.000 göçer Avrupa'ya deniz yoluyla göç etmiş ve Kuzey Afrika'da tüm yönlerde ulaşım sağlayan ve egemenliği birkaç suç ağının elinde bulunan, oldukça yoğun insan göçü kaçakçılığı ulaşım geçenekleri yer almaktadır. Kuzey Afrika'da bulunan bu alt bölgelerde, insan hakları yasalarına ve düzenine uymayan, güvenlik ve koruma ile ilgili zorluklar yaşayan ve bu bölgelerden doğrudan geçiş yapan birçok göçer, cinsel ve toplumsal cinsiyete dayanan şiddet, zorla çalıştırılma, yasal olmayan alıkonma, herhangi bir çıkar sağlamak amacıyla, göçerin kendisiyle ilgili lekeleyici, gözden düşürücü bir haberi yayma ya da açığa çıkarma tehdidiyle korkutma gibi daha birçok sömürü biçimleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar (*World Migration Report 2020*, 2020, s. 66-68).

Bununla birlikte, 2020 Dünya Göç Raporu'na göre, Avrupa bölgesinde %26 oranla emek sömürü ve %56 oranla en yaygın olarak görülen cinsel sömürü erekli insan ticareti artmakla beraber en önemli asıl sorun olmayı sürdürürken, %18 oranla zorla dilendirme ya da organ ticareti ikincil en önemli sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Çoğunlukla birinin beslenme, giyinme vb. gereksinimlerini üstlenmek ve sağlamak ve ev işlerini yerine getirmek ve zorla fuhuş yaptırılmak üzere kaçırılan ve sömürülen

kadınlar ve kız çocukları bütün insan ticareti türlerinde haksızlığa uğramışların %68'ni oluşturmaktadır. Söz konusu insan ticareti hareketliliğine ilişkin farkındalık, bilgi birikimi, paylaşımı ve aktarımı giderek artmakta olmasına karşın, yasal kovuşturma ve hükümlülük oranları düşmektedir. Öte yandan, insan ticareti yapanlar, özellikle kırılgan konumda olan düzensiz göçerlerin toplum içindeki bu hassas durumlarından faydalanarak, onları çözüm getirilemeyen bir kısır döngüde süren bir sömürü çemberi içinde tutabilmektedirler (World Migration Report 2020, 2020, s. 95).

Göç edilen Avrupa ülkelerinde, 2015 yılında uluslararası göçerlerin sayısı 75 milyon olarak kayda geçmiş ve 2019 yılında ise bu sayı, 82 milyonu aşmıştır. Ancak bu göçerlerin kırk iki milyondan daha fazlasının Avrupa doğumlu olduğunu ve Avrupa içinde doğdukları ülkeden yine aynı bölgedeki bir ülkede yaşadığını belirtmek gerekir. 2015 ve 2019 yılları arasında Avrupa doğumlu olmayıp Avrupa'da yaşayan göçerlerin sayısı ise, otuz beş milyonun üzerinde gerçekleşmiştir (World Migration Report 2020, 2020, s. 85). Avrupa'da birinci sırada yer alan Almanya'dan sonra, ikinci en fazla sayıda mülteci ağırlayan ülke Fransa ve üçüncü en fazla mülteci barındıran ülke İsveç olmuştur. 2019 yılında Fransa dışında doğmuş ve Fransa'da yaşayan yaklaşık sekiz milyon yabancı doğumlu kişinin Fransa'da yaşadığı saptanmıştır. Cezayir, Fas ve Tunus başta olmak üzere, özellikle Kuzey Afrika'nın Fransızca konuşan ülkelerinde doğmuş olan göçerler, Fransa'nın en büyük yabancı doğumlu göçer nüfuslardan birini oluşturmaktadır (World Migration Report 2020, 2020, s. 87-90). Kuzey Afrika'nın Fransa'ya bu göçü, 1960'ların başlarında sömürgecilik ve bağımsızlık, 1962'de Cezayir Savaşı'nın sonunda Cezayir'den gelen göçerler ve 1968'de Fransa'ya çok sayıda göçer işçiyi ağırlayan bir Fransız-Cezayir anlaşmasının imzalanmasından sonra ciddi manada yoğunlaşmıştır. Öncelikle, göç sonrası süreçte göç edilen yerleşim yerinde bu Magripli genç göçerlerle ilgili ilk aşamada benzeşim (fr. assimilation) izlemi amaçlanmış olsa da, daha sonra bütünleşme (fr. integration) yolunu yeğleyen 1981-1995 yılları arasında iki dönem görev yapan Mitterrand yönetimi, ilk döneminden itibaren Magripli göçer gençlik nüfusunun Fransız toplumunda sosyoekonomik yaşayabilirliklerini sağlamak için, bu nüfusla ilgili belirli önlemler hedeflemiştir (Xavier, 2010, s. 330).

8.2. Göç Sonrası Toplumsal Yapı ve Dünya Görüşü

Charef, ailesi Gennevilliers'deki düşük kirali evler olan HLM kente taşınmadan önce, Nanterre kentinde bir gecekonduya yaşar. Kargaşa içinde olan bir okuldan sonra, 1970'ten 1983'e kadar fabrikada bir torna / alet

yapımı makinesinde çalışır. Yıllar boyunca birçok kez yeniden tasarlanan ve zenginleştirilen *Le thé au Harem d'Archi Ahmed*, *Eşitlik ve Irkçılığa Karşı Yürüyüş* ayaklanmalarından sonra 1983 yılında *Mercure de France*'da yayınlanır. Aslında Charef'in yapıtının yayınlanmasına izin verilmesi, göçerlerin Fransız toplumundaki yerine ilişkin bilinçlendirme hareketinin bir parçasıdır.

Le thé au Harem d'Archi Ahmed yapıtı, beyazların ve Mağrip göçerlerin aynı toplumsal ve ekonomik zorluklarla karşı karşıya olduğu bir kentin günlük yaşamını hassas ve açık bir biçimde güncellerken, aynı zamanda göçer bir gencin bilinmeyen zorluklarını da ortaya koyar. Yapıt, Madjid'in doğduğu ülke Cezayir ile ilgili çok az bilgi içerir. Herhangi bir yere iye olma hissini bulundurmadan iki ekin arasında paylaşılan bu genç adam Madjid, yaşamının akışını, arkadaş grubunda ve özellikle de beyaz yakın arkadaşı Pat ile değişmeyen dostluğunda bulur. Madjid, kendi ülkesinin dilinin ve ekinin hayaline dalmış bir anne ile Arapça konuşmak istemediği gibi kendisi için yabancılaşan bir bütünleşme sürecinde kendini kaybetmeyi de kabul etmez. Bununla birlikte, kendini bağlayacak bir iş bulma fırsatlarını geri çevirir. Böylelikle, göçer Mağrip ailelerinin akıllarını ve kalplerini bıraktıkları ülkelere geri dönemeyeceklerini, diline ve ekinine alışamadıkları bir ülkede yaşama imkânsızlığını ve etnik Fransızların kalıcı varlıklarını kabul etmek zorunda kalacaklarını fark ettikleri bir zamanda, Fransız toplumu içinde kendine yer edinme arayışında ikinci nesil bir erdem örneği olan Madjid, yaygın ırkçılıkla yaşamayı öğrenir.

Le thé au Harem d'Archi Ahmed yapıtı, 1980 yılların başında Paris yörekentlerinde günlük yaşamı betimler. Yapıt; yoksulluk, işsizlik, uyuşturucu bağımlılığı, içkiye hastalık derecesinde düşkün olma, kadınlara ve çocuklara yönelik kaba güç kullanımı ve fuhuş gibi yörekent sakinlerinin karşılaştığı toplumsal sorunların çoğunu anlatır. On sekiz yaşında Magripli genç göçer olan yapıtın başkışisi Madjid, okulu bıraktıktan sonra işsiz kalır ve günlerini sokaklarında arkadaşlarıyla birlikte geçirir. Her biri kendi sorunları olan diğer birçok kişiyle ve bu kişilerden binaların yeraltı deposunda sefil koşullarda yaşayan genç bir uyuşturucu bağımlısıyla tanışır. Yapıtın her bir sayfası incelendikçe okur, hayatta kaldıkları umutsuz, acınası, can sıkıntısı ve zor durumu ayırmsar.

8.3. Göreli Güvenlik Uzamı

Charef, Magripli genç göçerlerin açlık çektiklerini betimler. Bu gençlerin uyuşturucuya bağımlı olduklarını ve yörekentlerde gizli kalmış binaların yeraltı deposu gibi kuytu yerlerde buluşarak uyuşturucu

kullandıklarını belirtir. Bu yeraltı depolarının da ne kadar kasvetli ve ürkütücü olduklarını ayrıca tanımlar. Böylelikle, buralarda toplanan Magripli göçer gençlerin, yeni ekinde ve toplumdan olumsuz yönde etkilendikleri ve bunlara uyum sağlayamadıkları anlaşılır.

Madjid, yalnızca kırk kilo ağırlığında ve kesinlikle ölmekte olan bu adama ne düşüneceğini ne söyleyeceğini bilmeden onu izliyor ve kimse umursamıyor. Kentteki herkes Farid'in uyuşturucu kullandığını biliyor, kafa yapmak için her şeyi kullandığı söyleniyor. Doğrusu, maddi olarak ulaşılabilceği bütün uyuşturucu maddeleri, hatta benzini bile. [...] Madjid bir sigara çıkarır ve Rustine'in karnının üzerinde duran eter şişesinin yanına yerleştirir. İçi boş bir göbek. Rustine kımıldamaz, elini koca burnuna İskelet gibi avucundaki paçavraya birkaç damla eter damlatır ve yeniden burnuna çeker. Madjid sabırsızlanır. Farid'in evi yaptığı bu mahzenin sızan tavanından tozlu örümcek ağları sarkar. Karanlıkta, kırmızı tebeşirle "s..tir et", "ağla", "iyi olacağım", "bıktım" sözcüklerini ya da onların yarısını okuyabilir, bir göz atabilirsiniz. [...] (Charef, 1983, s. 10-11).

Charef, Fransız halkının yörekent içindeki düzensizliği, binaların duvarlarına boyalarla, çizilen resimlerle ve yazılan *özel / gizli dil* (fr. argot) yazılarla zarar verilmesini, caddelerin kirletilmesini Arap göçerleri sorumlu tuttuğunu yansıtır. Bununla birlikte, komşuları olan Peder Lévesque gibi Fransızların köpek ve kedi gibi hayvanları evcilleştirip beraber yaşamaları, onların ekinel gelişmişliğini ve kentin soylusu olduklarını simgeler.

Ancak böyle bir yaşam biçimi, Arap göçerlere ve ekinlerine uzaktır. Lévesque, her zaman sarhoş ve eşini öldüresiye döven biridir. Lévesque'in çocukları, babaları annelerini her öldürmek istediğinde Malika'ya haber verirler ve Malika gelip durumun sakinleşmesine yardımcı olur.

Yüzü alkolden ve dışarıdaki soğuktan kıpkırmızı olmuş ve şişmiş Peder Lévesque yorum yapmadı. Ona göre, asansöre işeyen ve binaya zarar veren Araplardır. Bu nedenle Madjid, onun küfü yeminli sözlerine yanıt vermek zorunda olduğunu düşündü. Arapların köpeği yoktur, ya da çok az görülür (s. 12).

Binaların merdivenlerinde ve mahzenlerinde, kuytu yerlerinde, genellikle uyuşturucu kullanmış gençler bulunur ve yapıta binaların içinde uyuşturucu, alkol, kustumuk, idrar gibi pis, mide bulandıran kokuların varlığı betimlenir. Madjid'in diğer bir komşusu Pelletier'in bir Alman köpeği vardır ve binada özellikle Cezayirli'lere karşı ırkçı oluşuyla bilinir. Asansörde yalnızca Cezayirli'lilerin işediğine, binadaki kokudan yalnızca Cezayirli'lilerin sorumlu olduğuna inanır.

8.4. Kültür(süz)leşme ve Uyum

İlk başta, Pat ve Madjid toplumsal bütünleşmeyi reddetmiş olsalar da yani okula devam etmemeyi ya da iş dünyasına girmemeyi tercih etseler de iş ve işçi bulma kurumuna dosya bırakıp başvuruda bulunurlar. Böylelikle Pat ve Madjid'in bu girişimleri, bir fabrikada iş bulmalarını sağlar. Başlangıçta Madjid işini mümkün olduğunca iyi yapmaya çalışır ancak Pat onunla alay eder, ona güler ve yardımcı olmaz ve böylelikle her ikisi de işe başladıkları gün işten kovulurlar. Doğrusu Madjid bu işi saçma ve iğrenç bulur zira bu fabrikada çalışan genç insanların kafalarını kaldırmadan adeta bir robot gibi çalıştıklarını, insanlık dışı bir durum olduğunu düşünür. Böylelikle hırsızlık, genellikle bu gençlerin para kazanmalarının en kolay yolu olur ve hırsızlıktan elde ettikleri parayla amaçsız ve hedefsiz bir biçimde günlerini gün ederler; bu parayı içki, sigara ve hayat kadınlarına harcarlar; hiçbir şey umurlarında olmaz ve günün sonunda umutsuz ve üzgün olarak eve geri dönerler. Bu olaylar zinciri, yapıtta sonsuz bir döngü içinde sürmeye devam eder. Bu bağlamda, Pat ve Madjid tren garlarında, kuytu caddelerde insanların ceplerinden cüzdanlarını çalarak yaşamlarını sürdürür. Örneğin; onları takip eden bir eşcinseli oyuna getirerek onu kuytu bir caddeye sokup döverler ve cüzdanını çalarlar; yeraltı treninin bekleme yerlerinde ya da trenin içinde insanların cüzdanlarını aşırırlar. Böylelikle Charef yapıtta, okuldaki gençlerin can sıkıntısı ve oraya gitmenin amacını anlamadıkları gerçeğini ortaya çıkarır. Yapıtta betimlenen çocukların yaşamlarını ebeveynlerinin hayatlarıyla karşılaştırır. İlk nesil göçerler, gecekondu ve yörekentlerde yaşamaya mahkûm edilirler ne görülebilen ne de duyulabilen sessiz bir göçer kuşağı olarak görülürler. İkinci nesil ise, kaba güç kullanan işsiz güçsüz suçlular olan, arabaları yakan, hırsızlık yapan, şiddete başvuran, eğitimsiz olan, hayat kadınlarıyla yatan, cinsel sömürde bulunan ve kent duvarlarını tahrip eden uyuşturucu bağımlıları olarak ün kazanırlar. Belli bir işi ve yeri olmayan, başıboş gezen bu ikinci kuşak gençler, ana dili olarak Fransızca konuşular ve bu nedenle dilsel olarak bütünleşirler. Ancak bu dil onamasına karşın, koyu tenleri ve aile bağları nedeniyle Fransız toplumu tarafından yine de toplumsal bir kabul görmezler. Böylelikle Charef, yapıtında Mağrip göçerlerini Fransız toplumunun dışında, toplumsal ve ekonomik fırsatlardan uzak olarak dışlandıkları izleğini yansıtır.

Ona işsizlik bürosunda bir dosya doldurduğumu söyledim (s. 100). [...] "Kendine bir yeraltı treni yapmak" deyimi, kendi gizli dillerinde, yer altında yankesicilik yapmak anlamına gelir. Sonra işsiz kaldığınız ve yardım alamadığınız zaman, bir sandviç ve bir paket sigaraya nasıl para ödeyeceğinize bakmazsınız. Hayvanlar gibi, günü gününe yaşamak ve

yarının nasıl olacağını düşünmemek (s. 103-104). Tren duruyor, kimi yolcular iniyor. Karısı tarafından izlenen şişman bir yolcu, trene biniyor. Ağır bir bavul sürüklemek için iki eliyle tutuyor. Daha sonra Madjid, bagajını yerleştirmek için olabildiğince adama sürtünerek biniyor. Madjid, adamın cüzdanını sol eliyle hızlı bir biçimde çekme fırsatını yakalıyor ve hızlı bir biçimde kapıya dönüyor (s. 105). [...] Hayat kadınlarını bulmak için Saint-Denis caddesinde dolaşırlar (s.108).

Charef yapıtta, bu göçerlerin dini inançlarını, dilsel ve ekin sel davranışlarını, giyim kuşamlarını da yansıtır. Madjid'in annesi Malika'nın namaza durması ve namaz kılarken eşarp takması; aynı biçimde yaşlı bir Arabın bağdaş kurup eşarplı başı ile namaz kılması; Malika'nın Kuranı Kerim okuması ve sürekli olarak Madjid'de ekin sel değerlerinden söz etmesi, aile içinde ana dilleri olan Arapçayı tercih etmeleri yörekentte yaşayan Magripli göçerlerin her şeye karşın kendi ekin sel değerlerini sürdürmeye çalıştıklarının ve özlerinden kopmak istemediklerinin bir göstergesidir. Aslında bu olguların hepsi, kaybetme, yok olma ya da benzeşime uğrama korkusundan ve aynı zamanda doğup büyüdü kleri topraklara duyulan, hissedilen özlemi ve gün gelecek yeniden bu topraklara döneceklerini düşünmelerinden başka bir şey değildir. Charef yapıtta, umut ve korku izleklerini özlemle birleştirerek başarılı bir biçimde işler ve okura yansıtır.

Oturma odasında, bir halı üzerinde bacaklarını çaprazlayarak oturmuş küçük bir yaşlı Arap kadın, başını bir eşarpla örtmüş ve Doğu'ya özgü bir elbise giymiş dua etmektedir. Aralıklı elleri bir Müslüman tespihinin fildişi boncuklarının üzerinde kaymaktadır. Koridorda olanlarla ilgilenmez (s. 112).

İslam'a ve Kuranı Kerim'e olan sadakat ve inanç gereği, Müslüman toplumu içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere; cinsel konularda ahlak kurallarına bağlılık önem arz eder. Bu bağlamda Charef yapıtta, yörekentte yaşayan Magripli göçerlerin sililik kavramını yitirdiklerine, eğitim ve çocukları koruma alanında ciddi gereksinimlerin söz konusu olduğuna vurgu yapar. Bu insanların erken yaşta çocuk doğurmanın olumsuz sonuçlarını bilmedikleri, özellikle daha vücudu gelişmemiş genç yaştaki kızların aynı anda birçok kişi tarafından cinsel sömürüye uğrayarak, kimden olduğu belli olmayan bir yavruyu karınlarında taşıdıkları anlaşılır. Barınma ve beslenme sorunuyla mücadele ederek hayatta kalmaya çabalayan çocuk yaştaki bu genç kızlar, suç sayılan bu davranışlarından dolayı cezalandırılacağına ya da terk edileceğine ilişkin korku, utanç, suçluluk duyguları ile baş etmeye çalışır. Bu kız çocuklarının cinsel sömürüye karşı korunamadığı ve bunlara ilgisiz kalındığı, cinsel gelişime gereken önemin

verilemediği anlaşılır. Charef'in yapıtta sözünü ettiği Madeleine ve karnında kimden yavru taşıdığını bilmeyen, bundan dolayı dışarı çıkmasına izin verilmeyen ve bu duruma katlanamayıp canına kıyan Naima örnekleri, bu göçerlerin yaşamsal alanlarında cinsel sömürüyle çok sık karşılaştığını ve aile içi yasak ilişkilerin olabileceğini gösterir. Bununla birlikte, bu olumsuz davranışlar, yörekentte bir süreklilik halini alarak toplumsal bir sorun oluşturur. Öte yandan cinsel sömürüyle karşı karşıya olan Magripli göçer kız çocukların bu durumları, bedensel, duygusal, toplumsal, ahlaki, ekinsel ve tüzel boyutları olan geniş kapsamlı ve karmaşık sorunlarıdır.

[...] Onlar, Naima'ya ait olan diğer odada bir kaplan gibi kızgın biçimde kız kardeşine küfür üzerine küfretmeye, homurdanmaya devam eden Abdallah'ı duyarlar. Naima, yalnızca on altı yaşındadır ve hamiledir. Bu küçük güzel kız, ailenin utancısıdır ve bir talihsizliktir. Kentteki herkes onun şokta olduğunu bilir. Dedikodu hızlı yayılır. Bu nedenle Abdallah onun dışarı çıkmasına izin vermez. Bu mutsuzluğu gizlemek gerekir. Ailesine söylemekten korkmasaydı, çocuğu aldırabilirdi. Ağabeyi tarafından güzel bir dayak yemiş olurdu, ama bugün bu durumda orada olmayacaktı. Mahallede çocuk aldırın ilk çocuk o değildir. Kadınlar doğum kontrolü ve erkekler hakkında hiçbir şey bilmiyorlar; erkekler onları umursamıyor ve onlarla cinsel ilişkiye giriyorlar (s. 112).

Le thé au Harem d'Archi Ahmed yapıtının sonunda ele alınan deniz, farklı hayallerin nesnesidir. Her şeyden önce, Fransa'yı ebeveyn ülkesinden ayıran bir izlek olarak görmek gerekir. Deniz, Paris yörekentlerinden kaçan gençlerin bir gününün zenginliğini ve umudunu betimler. Ancak Madjid ve Pat'nın Deauville'e doğru çıkışı polis tarafından hapsedilmelerine yol açar. Deniz, yörekentlerde yaşayan gençler için Paris gibidir, rollerin ve kaderlerin tersine çevrilmesi, hayallerin gerçekleştiği bir intikam yeridir. Deniz aynı zamanda hızlı bir biçimde para kazanabilecek bir yerdir. "Yörekent gençleri doğrudan Côte d'Azur'a inerler. Cüzdanın cepten çekilmesi söz konusu olduğunda, bunun büyük olması istenir" (s. 131).

Magripli göçerlerin yaşadıkları bu yörekent gecekondu semtlerinde yaşayan göçerler tarafından nefretle karşılanan ve hiç sevilmeyen polisler, burada yaşayan insanların uyuşturucu kullanmaları ve satmaları, fuhuş yapmaları, her türlü hırsızlığa yatkın olmaları, araba yakmaları ve yangın çıkarmaları gibi birçok olayın olmasından ve suçun işlenmelerinden dolayı bu yerlere sıkça gelip tur atarlar. Kimi zaman keyiflerince arama tarama yaparlar ve istediklerine kimlik sorar ve kimi zaman suçlu olmadıkları halde kimilerini gözaltında tutarlar. Mahallede yaşayan göçerler, bu durumlara oldukça alışkındır bu durumları hiç garipsemezler. Genellikle polislerle karşı

çıkarlar ve oldukça sık çatışma yaşarlar. Yapıtta polis figürü, güvensiz ortamı, suçu, adaletsizliği, bozuk düzeni işaret eder.

Bir polis, evraklarını vermeyi reddeden Pat'a belgelerini sorar. Öfkeli polis yineler:

- Evraklar!

Pat, korkmadığını arkadaşlarına göstermek için, birasını yudumlayarak, kaygısızca polise yanıt verir:

- Ben Fransız'ım, ben. Ben kendi ülkemdeyim. Bir Arap olduğumu mu düşünüyorsun, ne?

- Mesafenizi koruyun, benimle senlibenli konuşamazsınız!

Pat içkisini bara koyar, kendinden emin bir biçimde devam eder:

- Öyleyse benden evraklarımı istemene de gerek yok.

- Eğer vermeyi reddedersen kötü olacak (s. 139-140).

Direnişçiler, genellikle her türlü hırsızlıktan, gürültüden, çalıntı veya yanlış arabalardan bıkmış ve polis rolü oynamaya karar vermiş bir grup kiracıdır (s. 144-145).

Yapıtın sonunda Madjid ve arkadaşları, çalıntı bir BMW ile polisin onları takip ettiği Deauville'deki bir plaja kaçarlar. Madjid, özgür olduğunu hissettiği deniz kıyısında tek başına oturur ve yaşamını gözden geçirir; yaşamı yüzünden büyük bir hayal kırıklığı yaşar ve böylelikle polise teslim olmaya hazır olduğu anlaşılır. Polis tarafından tutuklanması sırasında Madjid'in kayıtsız kaldığı görülür ve aslında bu kayıtsızlığı, toplumun kendisini dışladığı ve kendisine dayandırdığı dengesizliğin yazgısına yenilişini gösterir. Pat da tutuklanmasına karşı koymayarak aynı kayıtsızlıkla Madjid'e katılır. Polis arabasının içinde Madjid ve Pat karşı karşıya otururlar. Madjid uyur, Pat onu izler ve gece saatlerinde polis arabasının akıp geçmesiyle öykü sonlanır. "Arkadaşının karşısında oturdu. Madjid uyuyordu. Pat ona bakıyordu. Polis arabası gece akıp gidiyordu" (s. 185). Yörekentin kasvetli ortamına karşın, bu yapıt ırkçılık ve şiddet üzerinde durarak, beyaz gençler ve Beur gençleri arasındaki dostluğu ve paylaştıkları sorunlara da kapı aralar denilebilir.

8.5. Göçün Çevrimselliği ve Döngüsellliği

Madjid, ne Cezayir ne de Fransa'ya iye olduğunu hisseder; dilsel ve ekinel olarak arafta kalır ve bu durum, acı çekmesine neden olur. Arapça bilmesede anne babasının Müslüman ekini ile yeni Fransız değerleri arasında belirli bir çatışma yaşasa da Charef tarafından memleketi Cezayir,

yapıtta çok olumlu bir biçimde yansıtılır. Diğer taraftan, annesi Malika Cezayir'i her hatırladığında, aklına parlak renkler, baharat kokuları, Cezayir dansı gelir. Özellikle bütün göçerlerin tercih ettiği gibi Malika da Gennevilliers'de kurulan Arap pazarlarında dolanmayı çok sever. Zira bu pazarlarda Arap tüccarlar bulunur ve onların varlığını hissetmek ister. Ayrıca Cezayir'i anımsatan ve Cezayir'de insanların sıkça burunlarına götürdükleri taze nane kokusu, pembeli yabancı ıslak naneleri görür, tıpkı Cezayir'deki gibi. Bu pazarlar Malika için aynı Cezayir'deki gibi kokar. Afrika'nın kuzeyinde bulunan baharatlar, hoş kokular hep bu pazarlarda bulunur.

Malika, tüm göçerler gibi, yalnızca Arap tüccarların üç sırasının bulunduğu Gennevilliers pazarını tercih eder. Kendini ülkesinde duyumsar. Burası taze nane gibi kokar, hala çiğ, yabancı ıslak nane. Cezayir'de insanların kimi zaman burnunda sık sık taşıdıkları nane yaprağı ile dolaştığı görülür, bu güzel kokar ve tazedir. [...] Evet, tüm baharatlar, Kuzey Afrika'nın tüm baharatları Gennevilliers pazarındadır (s. 132).

Yapıttaki Cezayir'e ilişkin bu olumlu çağrışım, özellikle ön adlarla dilsel öğeler tarafından zenginleştirilir. Malika, Cezayir'de yeterince yemek yiyemediklerini iyi bilir ancak en azından orada suçlu konumda olmadıklarını düşünür. Kenti, gecekondu varoşlarını, Fransa'yı tanımlayan yapıttaki bütün betimlemelerin olumlu hiçbir yanı bulunmaz. Böylelikle Charef yapıtta, Mağrip göçerlerinin öz vatanlarına duydukları özlemlerini ve göç ettikleri Fransa'ya karşı, olumsuz bakışlarını ve ona karşı olan nefretlerini yapıtında işler.

9. SONUÇ YERİNE

1980'li yıllar Fransa içi ikili bir farkındalığın başlangıcını imlemektedir. Bir yanda büyük kentlerin karmaşıklığından doğan toplumsal başarısızlık öte yanda yönetilmesi zor bir sömürge-sonrası dönemin sonucu olarak gelişen çok ekinli ve budunlu toplumsal yığının karmaşıklığı söz konusudur.

Archi Ahmed'in Le Thé au Harem'in yayımlanması ile daha önce gündemde çok yer tutmayan göçerlerin Fransız toplumundaki yerine ilişkin içten içe kaynayan dışlanmışlık ve uyum sorunda bir farkındalık belirmiştir. Roman, yayımlandığı yıllardaki Fransa'nın yörekentlerde yaşamak zorunda kalan hem beyazların hem de göçer Arapların aynı toplumsal ve artırımsal zorlukları yaşadığı bir kentin günlük yaşamını yüksek duyarlılık ve açıklıkla görünür kılmıştır.

Roman bir yandan göçer Arapların göç sonrası yaşadıkları yeni uzamlarındaki toplumsal, siyasal, artırımsal ve eğitsel sorunlarını işlerken bir

yandan da kalplerini Akdeniz'in öteki yakasında bırakarak gurbetçi olan, dilini iyi kullanamadıkları bir ülkede her şeye karşın tutunarak çocuklarını büyötmeye ve yaşamda kalmaya çalışan bu ilk gelen birinci ebeveynler kuşağına da bir saygı duruşu niteliğı taşımaktadır.

Anayurdu Cezayir'e ilişkin çok az anısı olan anlatı başkişisi ergenlik dönemindeki Madjid, herhangi bir olumsal sınıfa iye olma duygusuna kapılmadan iki ekin arasında kalmayı seçerek, yönünü arkadaş çevresinde ve özellikle de Fransız can dostu Pat ile bitmek bilmeyen dostluğına çevirir. Anne Melika'nın bir gün ülkesine geri dönme umuduyla oğlunun Cezayir Arap ekinine bağılı kalması için verdiği çabaya karşı, Madjid onunla Arapça konuşmayı reddederek bilinçli olmasa da ikinci kuşak göçer olarak anayurduna geri dönme düşüncesini dışlamıştır. Ancak ikinci kuşak göçerlerin geri gönderilmesinin çok olası olmadığının ayırımına varsalar bile geniş Fransız toplumunun göçerler ile bir bütünleşme siyasası ve istenci içinde olmadığı, Madjid'in okuldan uzaklaştırılması ve iş bulma çabası sırasındaki ırkçı, dışlayıcı ve ötekileştirici söylemlerde açık biçimde görölmektedir. Flörtleri ile uyuşturucu arasında başarısızlığı mahkûm görönen Madjid ve arkadaşı Pat için bu uzamda beliren tek esenlikli bezem, çocukluk duygusu ile beliren şefkat, dostluk ve birkaç kahkahadır denilebilir.

Göröldüğü gibi özellikle Fransa'nın işgücü gereksinimi karşılamak ve asker olarak yararlanmak için sömürgelerinden aldığı göçerlerin aileleriyle yörekentlerdeki gecekonduarda sürdükleri yaşamlarından bir kesit sunan roman, Beur yazınının ilk romanı olması ve sinemaya uyarlanmasıyla öne çıkmış önemli bir yapıttır. Roman başkişisi Madjid'in Fransa'ya çocuk yaşta göç etmesi sonrasındaki süreçte ailesinin yanında mahalle ve okuldaki arkadaşlarıyla yaşadıkları olumsuz olayları öykülemektedir. Göçerlerin mahallesinin duvarlarında grafitiler, sloganlar, imdat çağrıları, müstehcen çizimler bezemi dolduran imgeler olarak belirmektedir. Özellikle kendi kökleri ve bağlarıyla zayıf bağları olan Madjid'in iki ekin, iki dil, iki ten rengi arasında kaybolması büyük bir toplumsal uyum sorunu olarak betimlenmektedir. Kaygının, şiddetin, umutsuzluğun, ayrımcılığın, dışlanmanın ve korkunun hüküm sürdüğü bu yabancı uzamda Madjid ve annesi Melika'nın var olma savaşimleri ve yaşama tutunma çabaları sonuçsuz kalacaktır.

10. SUMMARY

Mehdi Charef's *Le Thé au Harem d'Archi Ahmed* constitutes one of the seminal texts within the corpus of *Beur* literature that emerged during the 1980s. This literary work engages with themes of identity, social

marginalization, and the intricate experiences of young Algerian expatriates in France, who navigate the complexities of dual cultural affiliations. *Beur* literature is specifically concerned with the narratives of North African immigrant progeny, born or raised within the French context. The narrative rigorously interrogates the phenomenon of migration through both individual and collective lenses, accentuating notions of conflict and acculturation. By delving into the characters' psychological struggles, the novel provides readers with a profound understanding of their quest for identity formation.

The novel intricately examines the myriad challenges associated with the immigration experience through the lens of the protagonist, *Madjid*, and his familial unit. Situated in a socioeconomically disadvantaged suburb of Paris, the narrative elucidates the issues of unemployment, poverty, racism, and linguistic obstacles that confront immigrants. It underscores the sensation of being ensnared between two cultures, alongside the nuanced complexities of familial connections, identity crises, and the social ostracism encountered by immigrant youth.

As *Madjid* increasingly distances himself from his family's traditional Algerian heritage, he grapples with the quest to establish his position within French society. This internal struggle propels him toward a search for identity, engendering feelings of alienation and an intense yearning for a sense of belonging. Ultimately, *Madjid's* multifaceted predicament exacerbates his inner conflict and compels him to contemplate his interactions with the surrounding community.

The work furnishes a credible representation of the cultural dissonances and adversities that immigrants confront in their pursuit of assimilation. Charef deftly employs language as a fundamental medium of expression, depicting the quotidian experiences of immigrants using French and *Verlan*. This linguistic dimension significantly influences the construction of identity and the facilitation of societal integration. The protagonist, *Madjid*, finds himself in a position of compelled responsibility for his family after his father's occupational mishap. Nevertheless, the prevailing social and economic realities impede his capacity to meet these demands. Moreover, themes of violence, criminality, and despair pervasive among youth starkly illuminate the harsh realities of immigrant enclaves. In this context, *Madjid's* challenges and societal pressures further complicate his trajectory toward identity formation, leading him to interrogate his aspirations for personal autonomy.

Charef's novel meticulously examines the trials faced by migrants on both personal and societal dimensions. It foregrounds universal dilemmas such as identity ambiguity, exclusion, and poverty experienced by immigrant youth, prompting readers to critically reflect on these themes. *Le Thé au Harem d'Archi Ahmed*, a pivotal exemplar of *Beur* literature and migration literature, compellingly articulates the lives and tribulations of migrants. The novel accentuates the imperative of advocating for social justice and reconstructing cultural identity, offering readers an in-depth analysis of the myriad difficulties encountered by migrants.

11. KAYNAKLAR

- Aksoy, S. (2019). Çatışma ve göç kültürü yöntembilimi bağlamında bir roman okuması: H. G. Daha. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Edirne Trakya Üniversitesi-Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne-Tekirdağ.
- Benaïssa, A. ve Ponchelet, S. (1990). *Née en France. Histoire d'une jeune beur*. Paris: Payot.
- Begag, A. (1999). Écritures marginales en France: Être écrivain d'origine maghrébine. *Tangence*, 59, 62–76. <https://doi.org/10.7202/025992ar>
- Berry, J. W. (2001). A psychology of immigration. *Journal of Social Issues*, 3, 615–631.
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 697–712.
- Bosnalı, S., Topaloğlu, Y., Dikmen, F. ve Atalay, İ. (2020). Özbek göçmenlerin dilsel uyum stratejileri. *Humanitas - Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 8(15), 109–132. <https://doi.org/10.20304/humanitas.684196>
- Cello, S. (2011). Au-delà du roman beur: La littérature de banlieue. *Quaderni di Palazzo Serra*, 21, 189–211. Erişim adresi: https://www.academia.edu/15716537/Au-del%C3%A0_du_roman_beur_la_litt%C3%A9rature_de_banlieue_
- Charef, M. (1983). *Le thé au Harem d'Archi Ahmed*. Paris: Mercure de France.
- Civelek, K. (2016). Çatışma ve göç kültürü modeli bağlamında bir göç kültürü modeli: Le Clézio'nun Göçmen Yıldızı'ı. Ali Tilbe ve Sonel Bosnalı. (Ed.). *Göç Üzerine Yazın ve Kültür İncelemeleri* içinde (s. 87-99). London: Transnational Press London.
- Cohen, J. H. ve Sirkeci, İ. (2011). *Cultures of migration, the global nature of contemporary mobility*. Austin, TX: University of Texas Press.
- Dinar, G., Tilbe, A., ve Güzel, E. (2023). Mohamed Mbougar Sarr'ın La Plus Secrète Mémoire Des Hommes Adlı Yeniötesi Elkurmaca Romanı. *Söylem Filoloji Dergisi*, 8(3), ss. 911-927. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.1391536>
- Genç, H. N. (2020). Orhan Pamuk'un 'Kafamda Bir Tuhaflık adlı romanını çatışma ve göç kültürü modeli. *Folklor/Edebiyat. Dergisi*, 26(1), ss. 1-21.

- Gökgöz, T. (2017). Fransa'da Beur edebiyatı. *Şarkiyat Mecmuası*, 30(1), 17–33.
- Hargreaves, A. (1997). *Immigration and identity in Beur fiction*. New York: Berg.
- Hargreaves, A. G. (2014). De la littérature « Beur » à la littérature de « banlieue » : Des écrivains en quête de reconnaissance. *Africultures*, 1(97), 144–149. <https://doi.org/10.3917/afcul.097.0144>
- Kan, K. ve Kanmaz, M. (2022). Küreselleşmenin kültürel boyutu ve göçün etkileri. *Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens. Der.* (47); ss. 59-73.
- McAuliffe, M. ve Khadria, B. (2020). *World migration report 2020*. Geneva, Switzerland: International Organization for Migration.
- Reeck, L. (2012). La littérature beur et ses suites. *Hommes et migrations*, 120–129. <https://doi.org/10.4000/hommesmigrations.1077>
- Saygın, S. & Hasta, D. (2018). Göç, kültürleşme ve uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(3), ss. 312-333.
- Sirkeci, İ. (2009). Transnational mobility and conflict. *Migration Letters*, 6(1), 3–14. <https://doi.org/10.33182/ml.v6i1.82>
- Sirkeci, İ. (2012). Transnasyonal mobilite ve çatışma. *Migration Letters*, 9(4), 353–363.
- Sirkeci, İ. ve Cohen, J. H. (2016). Cultures of migration and conflict in contemporary human mobility in Turkey. *European Review*, 381–396.
- Sirkeci, İ. ve Göktuna Yaylacı, F. (2019). Küresel hareketlilik çağında göç kuramları ve temel kavramlar. İçinde İ. Sirkeci (Ed.), *Kuramsal ve uygulama boyutları ile Türkiye'de sığınmacı, mülteci ve göçmenlerle toplumsal hizmetler* (s. 15–39). Londra: Transnational Press London.
- Tilbe, A. (2015). Göç/göçer yazını incelemelerinde çatışma ve göç kültürü modeli. Ali Tilbe ve Ark. (Ed.), *3rd Turkish Migration Conference, Charles University Prague, Turkish Migration Conference 2015 Selected Proceedings* (s. 458–466). Londra: Transnational Press London.
- Tilbe, A. (2016). Göç kültürü ve çatışma modeli bağlamında Latife Tekin'in *Sevgili Arsız Ölüm*'üne bir bakış. A. T. Bosnalı (Ed.), *Göç üzerine yazın ve kültür incelemeleri* (s. 1–19). Londra: Transnational Press London.
- Tilbe, A. (2017). Göç kültürü ve çatışma modeli bağlamında Mathias Enard'ın *Hırsızlar Sokağı*. Ali Tilbe ve Ark. (Ed.), *The 5th Migration Conference, Harokopio University Athens, The Migration Conference 2017 Selected Proceedings* (s. 6–24). Londra: Transnational Press London.
- Tilbe, A. (2021). Göç(er) anlatısı incelemelerinde çatışma ve kültür(süz)leşme yöntemliliği. İçinde A. Tilbe & M. C. Atalay (Ed.), *Göç ve Sanat Okumaları-I* (s. 9–32). Londra: Transnational Press London.
- Tilbe, A. ve Civelek, K. (2018). Çatışma ve göç kültürü modeli bağlamında göç romanı okuması: Yüksel Pazarkaya'nın *Savrunlar*'ı. *Göç Dergisi*, 5(1), 77–106.
- Tilbe, A. ve Sirkeci, İ. (2015). Göç ve göçmen yazını üzerine. *Göç Dergisi*, 2(1), 1–4.
- Tilbe, A. ve Tilbe, F. (2019). Zülfü Livaneli'nin *Bir Kedi, Bir Adam, Bir Ölüm* adlı göç romanı: Çatışma ve kültür(süz)leşme yaklaşımı. İçinde T. B. Ali Tilbe

- (Ed.), *Göç, Kültür ve Yazın* (s. 119–154). Londra: Transnational Press London.
- Tilbe, A. ve Topaloğlu, Y. (2020). Beur yazını ve Verlan dili: Fransa'daki Kuzey Afrika göç(er) söylemi. *Söylem Filoloji Dergisi*, 5(2), 329–350. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.760335>
- Tilbe, A. ve Topaloğlu, Y. (2023). Azouz Begag'ın *Şabalı Çocuk (Le Gone du Chaâba)* adlı romanında dilsel-anlatısal yapı ve izlek. *Söylem Filoloji Dergisi*, 8(3), 928–950. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.1389541>
- Tilbe, F. ve Tilbe, A. (2023). Fransa'daki Afrikalı Göçmenlerde Sosyal Dışlanma ve Göçmen Hareketi: Athena Filmi Bağlamında Bir İnceleme. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, cilt.8, sa.22, ss. 885-899.
- Vitali, I. (2009a). De la littérature beure à la littérature urbaine: Le Regard des "Intrangers". *Nouvelles Études Francophones*, 24(1), 172–183.
- Yiğittürk Ekiyor, E. (2021). Afganistan'dan göç ve uçurtma avcısı: Göç kültürü ve çatışma modeli bağlamında bir okuma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 25, Sayı: 1, ss. 15-32.
- Xavier, S. (2010). Mehdi Charef and the politics of French immigration. *The French Review*, 84(2), 328–341.

Çatışma Beyanı: Bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ilişkilerimin bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederiz.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Katkı Oranı Beyanı: Prof. Dr. Ali TİLBE %60; Doç. Dr. Yusuf TOPALOĞLU %40.